

Cena 1'50 din

Edinost

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsako soboto
Velja letno 36 din, polletno 18 din, četrtletno 9 din, za inozemstvo letno 50 din
Rokopisi se ne vračajo - Pošt. čok. rač. 11.787 Mariborsko tiskarno d. d. Maribor
Oglaš po ceniku

Zakaj morajo imeti vedno danes stari prav, ko je vendar tok življenja tak, da pridejo jutri mladi na vrsto.

Jose Ortega y Gasset.

DAN MIRU

V zadnjih dvajsetih letih, odkar so trobente naznanile do smrti izmučenemu in izčrpanemu človeštvu, da se je velika morija, ki so jo imenovali in krstili »svetovna vojna«, končala, se je v Evropi, pa tudi drugod po svetu, o miru že mnogo govorilo in pisalo. Časopisi in revije so prinašali navdušene in veleučene članke o osnovah trajnega miru, politiki so govorili bleščeče govore, s katerimi so prepričevali svoje volilce, diplomatje pa so sedeli pri zelenih in, da ne bo zamere, pri predsedovanju, okroglih mizah in podpisovali popisane oziroma potiskane pole papirja, ki so jih pač radi lepšega imenovali »akke«, »pakte«, »klavzule« in »pogodbe«. Če je človek vse to opazoval, je mogel soditi, da bo nastopila res zlata doba miru in vseobčnega blagostanja. In niso bili zgolj zaslepljeni optimisti, ki so mislili, da se je človeštvo vendarle že nekaj priučilo v strahotah zadnje vojne, saj še hodijo med nami invazije in vojne sirote ter vdove, ki nas živo opozarjajo na leta, ki so tik za nami.

Toda vse to je bil zgolj videz. Spodaj pod to miroljubno plastjo je telo in go-relo nekaj povsem drugega, nekaj, kar ni imelo z miroljubnostjo in deklaracijami o miru nobenih zvez: oblastiželjnost, želja po povračilu, predvsem pa dobičkaželjnost nekaterih slojev, ki jim beseda »vojna« ni vzbujala strahotnih predstav razmrčenjenih mrličev, vpijočih ranjenecv in lačnih sirot, ampak predstavo naraščajočih delnic, elegantnih avtomobilov in »zmagoslavij« sprejemov. Ti ljudje so žalovali za krasnimi časi vojne, ko se je dalo v enem samem dnevu v časih zaslužiti težke tisočake. Ti ljudje so znali prepričati najprej le nekaj lahkovernih posameznikov, potem pa ves narod, da imajo na zemlji premalo prostora in premalo surovin. Treba je iti k sosedu po nje, kajti v javnem življenju ne veljajo isti zakoni, kakor v vsakdanjem. Ti, ki se moraš pred sodiščem zagovarjati, ker si ubil svojega sočloveka, dobiš za isto dejanje, če si ga izvršil v vojni, odlikovanje in ti ki si v navadnem življenju obsojen na zapor, ker si vzel nekoga, ki je imel več kakor ti, se vgladuješ po veliki politiki, kajti tam se imenuje taka zadeva z učenimi izrazi »geopolitika«. »iskanje življenjskega prostora« ali »borba za surovine«.

In še preden so se diplomati, govorniki in časniki prav zavedli, še preden so prenehali, da bi zajeli sapo in se po težavnem delu odpočili, je »tam daleč nekje« izbruhnila vojna. Bilo je »tam daleč nekje«, komaj, da je človek slišal klic ranjenih do Evrope. Diplomati pa so imeli svoje govore o miru tako lepo pripravljeni, škoda bi bilo, da jih radi teh nekaj indijančkov ali zamorčkov ne bi nihče slišal. In diplomati niso prišli v zadrego, odkasljali so si in povedali, kar so imeli povedati, poslušalstvo pa je navdušeno ploskalo. Čim glasneje je bilo vpitje vojnih žrtev, tem glasneje so govorili diplomatje o miru in tem glasneje so poslušalci ploskali. Ta praksa se je ves čas sijajno obnesla, dokler niso odkrili nove prakse. Spoznali so, da je vojna vendarle draga zadeva, pa so se zadovoljili samo z oboroževanjem. Vojsko in orožje so obdržali doma in jo samo od časa do časa pokazali tujim diplomatom ter stavili svoje zahteve: diplomatje so šli vojake in gledali nove kanone, primerjali s tem, kar so imeli doma in izpolnjevali zahteve ter izpreminjali državne meje in ponosno govorili o miru.

Toda na svetu ne živijo samo novinarji, učenjaki, državniki in diplomatje, na svetu živijo tudi drugi ljudje: priprosti kmetje, delavci, pa tudi izobraženci, in ti ljudje, ki jih je na svetu ogromna večina, se že pričeno zavedati, da so oni tisti, o katerih se diplomatje pogajajo, da so oni tisti, ki bodo morda morali še kdaj v vojno, in ti ljudje bodo klicali na odgovornost vse tiste, ki vojno pripravljajo, pa tudi tiste, ki so s svojo neodločnostjo in popuščanjem dopustili, da so mogli postati sovražniki miru tako močni.

Ob naši dvajsetletnici

Prevelika velikodušnost je hlapčevstvo

Vzemi v roke kakršenkoli list ali dnevnik, v vsakem najdeš krajše ali daljše članke, ki obravnavajo 20-letnico Jugoslavije. Članki obravnavajo ta dogodek iz najrazličnejših vidikov, vsi pa skoro enodušno ugotavljajo, da nas je čas prehitel, da uspehi, ki smo jih pokazali v tej dobi, nikakor ne odgovarjajo onemu, kar bi morali v tej dobi pokazati, da smo, posebno z ozirom na druge narode, zelo zastopali in da prihajamo do vsega spoznanja takrat, ko je na mestu slovenski pregovor: po toči zvoniti je prepozno. — Marsikak članek se izgovarja, da so materialne razmere krive temu, da nam one ne dajo dovolj razmaha ter da leži baš v tem glavni razlog za naše male uspehe, odnosno neuspehe in da pač sami nismo toliko krivi. Res, da je mnogo resnice v teh besedah, vendar pri drugih narodih, kar se materialne plati tiče, ni nič boljše, še celo slabše je, in vendar so oni dosegli na mnogih poljih naravnost velikanske uspehe.

Mi tukaj na meji, mi še posebno občutimo, da smo v tem času zanemarili mnogo ledine, ki je ostala še nezorana deloma res vsled pomanjkanja gmočnih sredstev, v glavnem pa radi pomanjkanja narodne zavesti in dobre volje. Nikakor se ne moremo vzdržati iz te letargije in puščamo, da gredo svojo pot stvari, ki nikoli tako ne bi smele iti. Naj navedem tukaj nekaj slučajev, ki jasno kažejo, da se nismo otrsli onega hlapčevstva, ki ga je že Cankar tako bical.

Skoro dosledno se ti bo zgodilo, ko stopiš v kako trgovino, da vsi uslužbenec z gospodarjem vred pozdravijo v nemščini. Šele na slovenski odgovor začnejo s teboj v slovenskem jeziku govoriti. In čudno je to, da se ti to zelo pogosto zgodi tudi v slovenski trgovini. Kaj morate in kaj morete k takemu postopanju reči? Eni izzivajo, drugim se pač mora nemški jezik zdeti nekaj boljšega, ker drugače ni mogoče opravičiti njihovega postopanja. Nekateri se iz mržnje do slovenskega zatekajo k srbohrvaščini. Nimamo ničesar proti, čeprav je spakedranščina, ki jo morete slišati dnevno, nekaj groznega, no, pa njim služi za izgovor, da kažejo dobro voljo, da govorijo v državnem jeziku. — Da se je še prav pred nedavnim zgodilo, da je bil račun izstavljen na nemški tiskovini, preko katere je bil udaten pečat »vsled pomanjkanja slovenskih tiskovin«, je tudi značilen pojav po 20 letih Jugoslavije. Kako neznosno se mrcvari naš jezik po raznih izlozbah, to se more vsak dan videti ne samo na enem primeru in ne samo v eni trgovini.

Malo huje je, kar sem doživel na mariborski glavni pošti. Neka gospa je prav razburjeno pripovedovala svoji znanki, da ji gospodična ni hotela dati znamke, »bail zi ti tajče šprache net veršten bil«. Taki, kakor ta gospodična ob okencu bi morali vsi biti, pa bi nehala celo ta nesramna zahteva, da se v naših uradih dopušča kot uradni jezik nemščina. — Pri vsem tem pa je najhujše to, da tudi mladine ne puščajo v miru, odnosno ne uvidevajo, da morajo biti vsaj lojalni, ko že jedo naš kruh. Mladina je v mnogih primerih tako protijugoslovansko in protislovansko vzgojena, da je kar neverjetno. Tako se je zgodilo, da je oddal fant (ki baje sicer ni naš državljan) v nižjem razredu srednje šole zvezek pri slovenski šolski nalogi, češ, da o temi

»Kako naj čuvamo Jugoslavijo« ne more ničesar pisati, ker Jugoslavija ni njegova domovina. Dobil je sicer lekcijo, vendar vse preblaga je bila in se je moral oče tega fanta v pest smejati naši — po-pustljivosti in mehkobi. Drugi spet se je delal norca iz govora svojega razrednika, ki je govoril o 20-letnici Jugoslavije ter na koncu dodal nekaj še o usodi »der Tschechei«. — Daleko najhujši pa so »naši« visokošolci, ki smatrajo, da morajo študirati »in der Heimate«, ker so jim naše univerze vse preneznatne, presla-be, a ko dovršijo svoje študije, prosijo za dovoljenje za zaposlitev, ki ga v večini slučajev dobijo, in potem jedo naš kruh in ga odjedajo našemu visokošolcu. Mi pa, na mestu da bi takemu gospodu, ki pride ponujati svoje usluge, pokazali vrata, mi ga sprejmemo z odprtimi rokami in še v čast si štejemo, da imamo takega človeka v hiši.

To vse, kar sem zgoraj naštel, to so posamezni slučajji izmed onih nešteti, ki se dan za dnem dogajajo in ki si jih mora posebno naš mali človek kakor hlapček, dekla in posebno vinarji ob naši meji, pustiti dopasti, ako noče, da izgubi še oni borni kruhek, ki ga dobi. Dan na dan se to dogaja, a mi? Mi mislimo, da smo opravičili svojo dolžnost, ako plačamo čla-

Kako je s kmetjsko mladino?

V časopisih vseh vrst dostikrat bere-mo, zlasti odkar je objela svet gospodar-ska kriza, o vprašanju mladine. Prav v nedavnem času smo mnogo pisali in raz-pravljali o brezposelnosti mladih učite-ljev. Tudi o mladini drugih poklicev je bilo slišati mnogo razpravljanja.

Malo ali pa skoraj nič pa naši časopisi ne pišejo, kako je s kmečko mladino, kako živi, ali je tudi ona brezposelna. Za-težave, ki jih preživlja naša vas, se malo-kdo zmeni. Za vsak drug stan se še kdo pobriga in pozanima, zanj skrbje razne organizacije, kmetijski fant in dekle pa ni-mata nikogar, ki bi se zavzel zanj. Naš kmečki človek gara iz dneva v dan od ranega jutra do trde noči, pri tem pa stra-da ali pa leze v dolgove. Mladina nima nobenih odprtih vrat. Za vsak drug po-klic je potrebna šola, te pa kmečki fant nima. Zato mu ne preostane drugega kot da se ubija na zemlji in strada, brez iz-gledov za boljše življenje.

Vendar pa bi moral vedeti vsakdo, da je bodočnost slovenskega naroda odvis-na od kmečkega in delavskega ljudstva, ki ga je največ. Zato je tudi rešitev vseh naših narodnih vprašanj odvisna od rešitve našega kmečkega vprašanja.

Kratek pogled v naše gospodarske raz-mere nam pokaže, da je v Sloveniji okrog 100.000 kmečkih gospodarstev, ki obse-gajo do 5 ha zemlje, kar je premalo za preživljanje vse družine. Okrog 700.000 ljudi se mora preživljati od kmečkega dela.

Če obenem pri tem pomislimo, kako gre v zadnjih povojnih letih vse, kar kmet pridelal, pod ceno in da je vse, kar kupi, danes približno trikrat dražje kot v predvojnih časih, spoznamo, kakšno je življenje po naših vaseh. In sredi tega težkega položaja živi kmetjska mladina. Ze od otroških let čuti pomanjkanje v hrani in obleki, v težkem delu mora izčr-pavati svoje moči. Zanj je najvažnejše

Novim naslovnikom pošiljamo po 5 zaporednih števil »Edinosti« na ogled, ki jih ni treba vračati. Nadaljnje številke bomo pošiljali tistim, ki bodo dotlej list naročili — zadostuje dopisnica — ali nakazali vsaj del na-ročnine s položnico, ki jo prilagamo prvi številki na ogled.

Uprava »EDINOSTI«, Maribor, Kopališka ulica 6.

narino za Ciril-Metodovo družbo, če da-rujemo nekaj stare obleke in obutve za kako obmejno šolo in če zapijemo par kovačev na kaki »narodni veselici«. Ljud-je pa, ki bi bili potrebni naše materialne in duševne podpore, se osamljeni polago-ma a gotovo izgubljajo in bodo za ved-no za nas izgubljeni, ako se ne vzdrami-mo ob pravem času. Ze v malenkostih moramo biti dosledno zavedni, ne smemo se pustiti teptati na lastnih tleh, da se ne bomo vzdramili tedaj, ko bo prepozno. V nasprotnem slučaju ne bomo imeli pravi-ce se pritoževati nad zlo usodo, ki nas zasleduje, kovači svoje usode moramo biti sami, kajti možnost nam je dana, da si jo sami kujemo, samo indolentni smo, da se tega ne zavedamo odnosno da se tega v svoji mlačnosti zavedati nečemo.

Poglejmo, kaj delajo drugi narodi, ki so mnogo močnejši po svojem številu ka-kor kulturi, pogledjmo, kako oni skrbijo za svoje meje, za svoje ljudi v krogu svojih meja, pa tudi za vsakega posa-meznega, pa bil tudi preko oceana. Tam se oglejmo, pri velikih, kaj delajo oni in potem premislimo, kako to, da mi, ki smo mali in ki se v velikem svetu skoro izgublamo med narodi, ničesar ne dela-mo.

S. S.

in najbridejše vsakdanje vprašanje: kruh! Kam naj se obrne za zaslužkom? Posestvo prevzame samo en otrok. Ta si ustvari svojo družino. Za druge ni več v hiši ne prostora, ne kruha. Ze tako ima kmečki dom več ust za jelo kot pa rok za delo: na domu so onemogli starši, majhni otroci, stare tete in drugi, ki so nesposobni za delo. Na ustvaritev last-nega ognjišča za ženitev godna fant in dekle ne moreta misliti, razmere jima ne dopuščajo.

Včasih se je našlo kakršnokoli delo. Mladi ljudje so se izseljevali, v Ameriko, Kanado, Francijo, kamorkoli. Danes je to skoraj nemogoče, vendar se še vedno iz-seli iz Slovenije letno okrog 2000 ljudi iz vasi. Prav toliko pa se jih tudi vsako leto vrača iz tujine, kjer ne najdejo več za-služka.

To veliko socialno vprašanje ne velja samo za tiste, ki občutijo vso njegovo te-žo, to je naše splošno narodno vprašanje. Tu je stržen, kamor mora zasaditi svoje lopate vsakdo, ki hoče delati za narodov blagor. Dolžnost inteligence je, da ta vprašanja spoznava, dolžnost odločujočih ljudi pa, da jih rešujejo. Glavna dolžnost pa odpade na državo. Pokojni Stefan Ra-dič, voditelj hrvatskih kmetov, je dejal: »Drevo raste od spodaj, a sad pada od zgoraj: narodna moč izvira iz ljudstva, a državno pomoč mora dajati vlada.« Danes družina ni več zmožna, da bi pre-življala vse svoje člane, na njeno mesto mora stopiti večja organizirana enota in to je država.

Kmetjska mladina, jedro naroda, je da-neš brez pogojev za pošteno življenje, pomagajte ji ustvariti te pogoje in storili boste največje delo za narodovo bodoč-nost!

—lj.

* Mestna hranilnica v Mariboru je ku-pila na dražbi premogovnik Peklenico za 4 milijone dinarjev.

Iz vsebine:

Podonavje - Hiperprodukcija inteligence - Naše sadjarstvo
Senca nad CSR
Zunanjepolitični in notranjepolitični pregledi

7 dni domačih vesti

* **Obisk Njegovega Kralj. Vis. Nam. kneza Pavla** v Bukarešti pri romunskem kralju Karolu je vzbudil v svetovni tisku mnogo najrazličnejših ugibanj in komentarjev. Komunikacije pravi, da sta se vladarja dogovorila o skupni politiki Jugoslavije in Romunije po monakovskem sporazumu.

* **O Petru Živkoviću** piše »Samouprava«, da bo prav tako kakor Svetozar Pribičević priplaval do skrajnega separatizma.

* **V Celju** bo, kakor poroča »Večernik«, na listi dr. Mačka tudi gosp. Ivan Kronovšek iz Orle vasi.

* **JNS in socialisti** so se dogovorili, da bodo šli skupno na Mačkovi listi v volivni boj. Tako bomo imeli v Sloveniji vzporedne kandidature slovenske združene opozicije in socialistično-nacionalistične kandidature.

* **Predsednik JNS Peter Živković** bo kandidiral v Negotinu. Listi pišejo, da je to edina samostojna kandidatura v Jugoslaviji.

* **Notranji minister gospod dr. Anton Korošec** je imel preteklo nedeljo v Parčinu shod. Njegova izvajanja o bodoči in pretekli politiki vlade so poslušalci nagradili z navdušenimi vzkliki.

* **Dr. Ante Trumbić**, o katerem smo že poročali, da je težko bolan, je, kakor poročajo zdravniški bilteni, na poti k okrevanju.

* **V Beogradu** se vrši mednarodna radio-razstava.

* **Jugoslovanska akademija znanosti in umetnosti** v Zagrebu je nakazala klubu ABC din 1000.— za pobijanje nepismenosti na mesto venca na grobove svojih članov.

* **Tudi rumunski dnevnik »Timpul«** prorokuje vladi dr. Stojadinovića zmago pri volitvah.

* **Notranji minister dr. Korošec** je na okrožnem sodišču v Ljubljani prijavil svojo kandidaturu na listi dr. Stojadinovića.

* **Dr. Lavoslav Hanžek in Josip Svetić**, ki sta bila znana po svojem neizprosni izpovedovanju narodnega edinstva, sta izstopila iz JNS in se pridružila dr. Stojadinoviću.

* **Mariborski hišni najemniki** bodo imeli v nedeljo v Gambrinovi dvorani zborovanje. Na dnevnem redu je vprašanje znižanja najemnin.

* **Stavka**, ki se je 1. oktobra začela v rudniku v Radoši pri Skoplju in katere se je udeležilo 800 delavcev, se je v soboto končala.

* **Pohorski dan v Mariboru** je, kakor je bilo pričakovati, dobro uspel. Sprevod je gledalo več tisoč ljudi. Tudi popoldan na tekamah je bila udeležba dobra.

Nova ČSR

ČSR je Nemčiji odstopila 28.200 kvadratnih kilometrov in 3.600.000 prebivalcev, Madžarski pa je odstopila 12.400 kvadratnih kilometrov z 1 milijon 60.000 prebivalci. Češkoslovaško ozemlje se je zmanjšalo od 140.000 kvadratnih kilometrov na približno 100.000 kvadratnih kilometrov. Poprej je imela ČSR 15 milijonov 300.000 prebivalcev, sedaj pa jih ima okrog 10.150.000. Od tega je Čehov 6.150.000, Slovakov 2.250.000, Rusinov 550 tisoč, Nemcev 470 tisoč, a Madžarov okrog 200 tisoč.

Naša denarna bilanca

Pritok izseljeniškega denarja v našo državo po 1. 1919. je dosegel do danes ogromno vsoto: blizu 12 milijard aktivnih vrednosti. V tem času pa more zabeležiti naša zunanja trgovina pasivnost v znesku 3,5 milijarde din. To pomenja, da so nam izseljenci presneto priskočili na pomoč pri naši zadolženosti. Kako bi kaj izgledala naša pasivnost v zunanji trgovini, ko bi se izseljenci naenkrat skujali?

□ **V Parizu so imeli dva atentata.** Žid Grynspan je obstrlel tajnika nemškega poslanstva von Ratha, ki je podlegel poškodbam. Atentator je izjavil, da se je hotel maščevati nad vsem, kar so nacionalni socialisti storili njegovi družini in njegovemu narodu. Istočasno so prijeli tudi nekega ruskega emigranta, ki je hotel streljati na sovjetskega poslanika, a je policija to še v zadnjem hipu preprečila. V Nemčiji so napovedali hude ukrepe. Po mestih se vršijo veliki izgedi proti Židom, ponekod so skušali zažgati sinagoge.

□ **Socialistična stranka Francije** je izročila ministr. predsedniku Daladieru spomenico, v kateri ga poziva, naj zašavi ves svoj vpliv in da naj zahteva takojšnjo odstranitev vseh tujih čet iz Španije. Francija nikakor ne sme trpeti, da se pod pretvezo ideološke križarske vojne vrši v njeni sosesčini prava imperialistična vojna. Obveznosti, ki jih je izvršila republikanska vlada s tem, da je odposlala vse mednarodne brigade, morajo veljati tudi za Francosce. Poleg tega poziva socialistična stranka vse francoske levčarske stranke, da naj pomagajo pri preskrbi civilnega prebivalstva.

Senca nad Češkoslovaško 7 dni

po svetu

Poročila, ki prihajajo iz Češkoslovaške, nas navdajajo s skrbjo in grenkobo, kajti marsikaka vest bi mogla popolnoma uničiti vse velike simpatije, ki si jih je ta država v prvih dvajsetih letih svojega obstoja pridobila, če ne bi prav zatrdno vedeli, da vse, kar se danes na Češkoslovaškem godi, ni plod slovanskega duha, ampak diktat novih gospodarjev. Jasno je bilo, da bo imel monakovski sporazum tudi v

notranji politiki

svoje posledice. Zato tudi razpust komunistične stranke ni posebno presenetil, čeprav se je že v naglici, s katero se je izvedel, videlo, da prihaja ukaz od izven Prage. Protižidovske demonstracije so sicer bolj kakor koncentracija strank vzbudile videz neke spontanosti, toda, kdor je poznal Čeha in češko sokolstvo, ki je igralo po časopisnih vesteh pri tem velikem vlogu, posebno pa kdor si je prikladal v spomin uspehe zadnjih volitev, pri katerih je izšla edina stranka s protižidovskim programom poražena, bo tudi v tem spoznal prave vzmeti takih pojavov. Ko pa so sledile razne

»obtožbe« proti dr. Benešu,

je postal marsikdo ogorčen, kajti očitki so bili tako jasno neosnovani, da je mogel spoznati celo otrok, odkod izvirajo, tudi če ne bi nosile poštnega pečata iz inozemstva. Čuditi se le moramo, kako so mogli priti na važna zunanje politična

mesta ljudje, ki jim je bil duh Husa, Žižke, Chelčického, Komenskega in Masaryka tako tuj, da so se znali tako naglo obrniti po vetru. Dejstvo, da se je našel na praški univerzi celo profesor, ki je svoje študente tako navdušil, da so

porušili Masarykov spomenik,

pa je tudi najbolj nevernega Tomaža prepričalo. Kajti način, kako se je to izvedlo, je prejasno kazal na inozemski vzorec. In vendar ne smemo prenašati obsojati. Češkoslovaška ni bila samo strahotno ponižana, ampak tudi premagana. Njeno

gospodarsko življenje

je tako pod nemškim vplivom, da si ne more privoščiti niti samostojne zunanje, niti samostojne notranje politike. Če vpoštevamo, da je morala dati Madžarski ne le rodovitna žitna polja, ampak, kar je še važnejše, vse zveze, po katerih bi se živila lahko spravila v Ukrajino, bomo spoznali, da ji ni ostalo nič drugega, kakor da se brezpogojno prilagodi svojem močnejšemu sosedu in da mu za vsako ceno skuša ugoditi. V zahvalo za to pa bo dobila

nove ceste,

ki bodo priključene na nemške državne avtomobilske in vojaške ceste. Po teh cestah se bodo odslej naprej prevažale surovine, živila in živila in razni drugi blagi in dragi predmeti, ki jih potrebujejo ljudje in industrija.

□ **Kemal Ata Turk** je umrl. Kakor poročajo listi, je v Carigradu umrl predsednik Turčije Kemal Ata Turk. O življenju velikega reformatorja in revolucionarja bomo prinesli v prihodnji številki nekaj več.

□ **Na Kitajskem** se boji še vedno z nezmanjšano ogorčenostjo nadaljujejo. Japonci, ki so takorekoč mimogrede zavzeli velenost Kanton, ne morejo zavzeti nekaterih malih vasi v njegovi okolici. Videti je, da je imel Čangkajšek prav, ko je izjavil, da kitajski odpor še dolgo ni zlomljen in da bodo Japonci preje izkrevavili, preden si bodo lahko zavzeli ogromno Kitajsko.

□ **Hitlerjev govor** pred starimi strankarskimi tovariši v Monakovem, ki so ga prenašale vse nemške radio-oddajne postaje, je vzbudil posebno pozornost razločitve zahtev po kolonijah, ostre kritike britske opozicije in pa radi nastopa proti domačim intelektualcem, o katerih je prepričan, da ne bodo nikoli porabni temeljni kamni pri izgraditvi narodne skupnosti, pa tudi ne nevarni kot element upora. Odločno je zavračal vse tiste v Nemčiji, od katerih je doslej občutil le prezir, nerazumevanje in kritiko.

□ **Italijansko letalo Santo Francesco**, ki bi naj letelo iz Rima v Tokio, je radl defekta ostalo doma. Svetovni rekord bodo torej vendarle obdržali še Angleži.

□ **Bolgarska vlada** je pri glasovanju o naknadnem kreditu v parlamentu propadla. Za predlog vlade je bilo 59, proti njemu pa 58 glasov. Tudi nekateri vladni poslanci so glasovali proti predlogu. V drugih državah bi ta vlada takoj odstopila.

□ **V kentski grofiji** so imeli nadomestne volitve, pri katerih je dobila kandidatka laburistične stranke večino 4000 glasov. Ker je bila tam doslej domena konservativne stranke, je njen uspeh tem bolj značilen. V razgovoru s časnikarji je izjavila, da se ima za svojo izvolitev zahvaliti pred vsem nezadovoljstvu angleškega naroda s Chamberlainovo zunanjo politiko.

□ **Bivši vodja nemških komunistov, Thälmann**, ki je bil pet let v zaporu, je sedaj konfiniran v Hannover. Tako vsaj vedo povedati evropski listi.

□ **V angleškem parlamentu** je podal kralj vladno izjavo, okoli katere se je posebno pri zunanje političnih točkah razvila ostra debata. Vlado je branil državni tajnik Butler, ki je med drugim poudaril, da bo ostala Velika Britanija slej ko prej zvesta načelom kolektivne varnosti in Zveze narodov.

* **PUTNIK Maribor** sporoča, da je sedaj mogoča izstavitve kreditnih pisem z veljavnostjo 3 mesecev, v izrednih slučajih pa 4 mesecev. To bodo pozdravili posebno gospodarski krogi, ki morajo poslovno pogosto v Nemčijo, včasih nemudoma, ker bodo na ta način stalno imeli pri sebi potrebna plačilna sredstva. Po naših deviznih predpisih dobi vsak jugoslovanski ali tuji državljani, ki stalno biva v Jugoslaviji, za potovanja v Nemčijo do 750 Rmk v kreditnem pisemu in do 30 Rmk v srebru. V Nemčiji se izplačuje na kreditna pisma le 50 Rmk dnevno. Kreditna pisma za Nemčijo, Italijo, Švico, Francijo in Anglijo izstavlja pod najkulantnejšimi pogoji in takoj Tujskoprometna zveza »PUTNIK« Maribor in niene podružnice v Celju, Ptuj in Rog. Slatini.

Druga plat kongresa v Marseilleu

Čeprav je bil kongres francoskih radikalnih socialistov v Marseilleu zaključen skoraj pred štirinajstimi dnevi, se njegovi sklepi še vedno živahno razpravljajo v svetovnem tisku. Na podlagi govorov poedinih odgovornih predstavnikov te velike francoske politične stranke se skuša določiti smer bodoče francoske zunanje in notranje politike. Vse te politične preoklebe se v veliki meri naslanjajo na govor sedanjega predsednika vlade g. Daladiera in na govor zunanjega ministra g. Bonnetta. Nista pa bila ta dva gospoda ministra edina govornika. K besedi se je oglasilo tudi mnogo drugih vplivnih članov. Največ pozornosti je zbudil govor častnega predsednika radikalno socialistične stranke, bivšega predsednika vlade in sedanjega predsednika francoskega parlamenta g. Eduarda Herriota, ki je v svojem govoru kritiziral sporazum v Münchnu in poudaril potrebo sloge in enodušnosti vseh Francozov.

»Vojna je sicer odvrnjena, ali kje smo sedaj. Oglejmo si zemljevide. Avstrija? Češkoslovaška? Na drugem kraju se vojskujejo: Španija in Kitajska!« Kolektivna varnost je v popolnem razpadu, Zveza

narodov brez vsake moči. V svoji čudni praksi je Zveza narodov v zadnjih letih pomagala napadalcu namesto žrtvi napada... Mi smo priče brodoloma mednarodne morale! Res, lahko se podpisujemo nove pogodbe; tudi mi se lahko sporazumemo s svojimi sosedi, ali samo pod pogojem, da se ideološka politika ne vodi v mednarodni politiki in da se iz sporazuma nihče ne izključi in izloči, tudi ne 180 milijonski narod na vzhodu Evrope... Francija se ne more odreči politike splošne obrambe. Zato se moramo vsi zediniti in jaz sem prepričan, da tudi bomo vsi složni in enodušni. Mi moramo rešiti Francijo, ker s tem rešimo svobodo in demokracijo — to ni prazna beseda... Ali ste že pozabili usodo Avstrije, Češkoslovaške, Španije in Kitajske? Koliko primerov vam je še potrebno, da pričnete o tem razmišljati. Stari demokrat, ki vam govori in ki je posvetil vse svoje življenje obrambi Republike, vas vpraša: Ali se hočete odreči svobodi, režimu in državi, ki temelji na svobodi? Ne! Ne! Ne! Vsi Francozi morajo braniti Francijo. Mi moramo braniti še eno stvar, ki je še večja kakor Francija, to je svoboda!«

Italijani in Nemci v Francovi Španiji

Italijanska legionarska aviacija v Španiji je izvršila v dobi od 1. novembra 1937 do 22. oktobra 1938 46.800 poletov, ki so trajali skupaj 79.979 ur. Iz avionov so spustili na zemljo sedem milijonov 420.900 kilogramov eksploziv. Italijani so v tem času uničili 286 republikanskih avionov...

Znani francoski list »Dépêche de Toulouse« objavlja podatke o gospodarskem prodiranju Nemčije v Francovo Španijo.

V mnogih španskih industrijskih podjetjih imajo Nemci že sedaj večino delnic v svojih rokah. Rudniki družbe »Ollargan« so pod nadzorstvom znane nemške družbe Krupp. Prav tako so prišli v nemške roke tudi rudniki v Berzobi in svetovno znani rudnik »Somorostro«. Poluradna nemška družba »Hisma« je dobila monopol na manganove rudnike v Maroku. V Casarti so zgradili nemško tovarno za puške in topove. Na progi Hamburg—Bilbao je uveden redni promet, ki ga vršita dve nemški parobrodski družbi. Letalski pro-

met pa sta si Nemčija in Italija razdelili. Izvoz iz Španije v Nemčijo iz dneva v dan raste in je že prekosil izvoz iz leta 1935., čeprav je bila večina takrat izvoženega blaga iz krajev, ki so sedaj pod oblastjo republikanske Španije.

Odlok vlade v Barceloni, da razpusti tako zvane »mednarodni brigade« in pošlje vse tuje vojaške domov, je silno odjeknil pri prebivalcih, ki so pod oblastjo generala Franca. Na vsem ozemlju Francove Španije se že dalje časa opaža močno nezadovoljstvo proti tujcem. Prav tako vlada nezadovoljstvo med marokanskimi vojaiki, ki zahtevajo, da jih general Franco pušči domov. Znano je, da so Marokanci pretrpeli največ izgub, ker so se borili vedno v prvih vrstah.

Angleški listi složno poudarjajo, da je predsednik republikan. vlade, dr. Negrin, z zadnjim odlokom o odhodu tujih prostovoljcev, pridobil na ugledu pri vseh Špancih.

Propagandni minister Reicha je dal izjavo, da je vse to upravičena in razumljiva reakcija nemškega naroda na umor.

□ **Nobelovo nagrado za literaturo** so podelili tudi pri nas znani ameriški pisateljici Perl Buck, ki je češkega pokolenja. Njen roman »Dobra zemlja« je izšel tudi v slovenskem prevodu.

□ **V Baslu** in ostali Švici so aretirali veliko število funkcionarjev nacionalno-socialistične stranke, ki jim očitajo, da so bili v zvezi z inozemstvom.

□ **Tudi v Rimu** so proglasili zakon med arijcem in nearijko in narobe kot neveljaven. Pravijo, da bo Vatikan proti temu protestiral, ker vidi v tem kršitev konkordata.

□ **V Ženevi** se vrši svetovni židovski kongres, ki je sicer obsodil atentat na von Ratha, a se zavzel za trpljenje svojih rojakov v Nemčiji.

Tedensko zrcalo

Program JNS in JRZ

Nedeljsko »Vreme« prinaša razgovor z dr. Milanom Stojadinovićem ob priliki sodelovanja med JRZ in hrvatskim delom JNS, dr. Hanžekom in Cvetičem. Gospod predsednik je izjavil: »Enake osnovne črte programa JRZ in JNS so bile izhodišče v ustvarjanju tega sodelovanja. Gospoda, s katerima delam sporazum, sta zares, to je treba javno priznati, zvesto služila programu svoje bivše stranke. V njuni opredelitvi so važni načelni momenti. Kakor tedaj tako tudi danes. Nisem se oddaljil od osnovnih točk programa JNS, toda razšel sem se z onimi, ki so to stranko vodili.«

Borba proti JNS, ki jo vodi JRZ, torej tudi v Sloveniji ne velja unitarističnemu programu JNS, ampak le osebam, ki to stranko vodijo in ki so s tem, da so se zvezali z dr. Mačkom, zapustili svoje izključno unitaristično stališče. Čudimo se le, da torkov »Slovenec« objavlja ostro kritiko Gradnikove pesmi »Zemljenje«, ki bi jo lahko imenovali visoko pesem jugoslovanskega unitarizma, ki je bistven del programa JNS. Člankar pravi: »Nočemo takega zedinjenja in to ni ideal Slovencev. Svoje hlapčevstvo postavljamo tako na piedestal in sami se klanjamo pred njim.« Mi vsega tega ne razumemo. Ali ni vendarle nekih, seveda razumnih razlik med slovensko JRZ in unitaristično JNS, ali pa je v »Slovencu« dobil besedo kak ječesar, ki je zapustil stališče narodnega edinstva?

Govor predsednika vlade dr. Milana Stojadinovića na velikem zboru JRZ v Petrogradu

Na svoji volilni kampanji po naši državi je prišel dr. Stojadinović tudi v Petrograd, kjer je pred navdušeno množico razlagal načela svoje uspešne kmečke politike. Posebno je poudaril znižanje kmečkih dolgov na polovico. Izjavil je: »Na ta način mora kmet izpolnjevati svoje obveznosti, živeti, kakor je treba in povečati svoje gospodarstvo. Nastopili so boljši dnevi, v katerih so manjši davki, zmanjšani dolgovi, boljša cena poljedelskim proizvodom in boljša žetev. Povrh vsega tega na našo srečo brez poplavl, brez suše, kakor je bilo to nekoč.« Ljudstvo, ki je bilo na tem zboru prisotno, je dr. Milanu Stojadinoviću za te njegove velike uspehe v poljedelstvu hvaležno in navdušeno vzklikalo.

Kako je torej s slovansko mislijo?

Našim čitateljem je menda še v spominu mnenje, ki ga ima del našega časopisa o slovanski miselnosti. V eni izmed zadnjih števil smo citirali iz »Slovenskega delavca«, da je »vseslovanstvo nekaj slovanski rasizem«, nekaterim bo morda še v spominu, kaj sodi o Slovancu »Straža v viharju«, pred meseci je vzbudilo tudi mnenje »Slovenca«, da je vseslovanstvo le preoblečen boljševizem, precej pozornosti (na to je odgovoril Juš Kozak v »Ljubljanskem zvonu«). V petkovem »Slovencu« pa beremo v uvodniku: »Bolj kot kdajkoli čutimo v zadnjih za slovansko tako bridko ponižujočih časih, da nam manjka opora velike slovanske Rusije.«

Nemški pristojni urad je določil za jugoslovanske orehe naslednje cene: za originalno blago 38 RM za kaliber 26 milimet 40, za kaliber 28 mm 42 RM za 100 kg franko nemško jugoslovanska meja. Za beljene orehe 2 RM več.

Otakozvani hiperprodukciji naše inteligence

Mnenje, da je dotok naše inteligence hiperproduktiven, je postalo že kar fraza, ki ji pravilno oblikujeta lice dve dejstvi: prvo pravi, da čaka na zaposlitev dolga vrsta absolventov najrazličnejših strok, zlasti učiteljev in diplomiranih filozofov; drugo pa pravi, da nam že v sami Sloveniji primanjkuje ljudskih, meščanskih in srednjih šol ter da se to pomanjkanje čuti še neprimerno ostreje v vzhodnih in južnih predelih naše države. Resnica je torej, da bi z možnostjo finančnih postavk mogli dobiti namestitev vsi oni, ki čakajo na to že po več let in ki jim negotovost postopoma ubija veselje do izbranega poklica ter jim vzbuja odpor do veljavnega gospodarskega in družabnega reda. Kakor velja zgornja ugotovitev za vse, ki so se namenili vzgojiteljskemu delu, tako velja tudi za kandidate različnih drugih poklicev: trgovskih, tehničnih, upravnih itd., kajti nedvomno je res, da bo poteklo še mnogo let, preden bomo vzgojili tolikšen krog tkzv. inteligence, kakršnega objektivno potrebujemo. Hiperprodukcija inteligence velja pri nas torej le z vidika trenutnih gospodarskih možnosti, oziroma nemožnosti, nikakor pa ne moremo o njej govoriti objektivno, se pravi, z vidika resničnih kulturnih potreb našega naroda.

K pojmu tkzv. hiperprodukcije inteligence nas zavaja tudi zmotno prepričanje, da absolventi srednjih in strokovnih šol spajajo le v urade; vprav to je rodilo usodno napako, da so postale srednja in strokovna šola, pa tudi univerza nekake to-

varne za uradniški proletarijat, ki se hoče v svojem položaju sčasoma dvigniti čim višje in si izboljšati gospodarsko stanje. Takšno gledanje na namen našega višjega šolstva je odvzelo slovenskemu gospodarstvu tiste ljudi, ki bi ga mogli s primerno izobrazbo poglobiti ter kultivirati in s tem zvišati njegovo produktivno silo. Višjim šolam bi namreč ne smel biti edini smoter pripravljanje uradniškega naraščaja, temveč vzgajanje človeka, ki bo s širokim obzorjem znal zajeti življenje in se bo mogel v njem tudi tvorno uveljaviti. Absolvent naše srednje ter tudi visoke šole pa je največkrat v praktičnem življenju neporaben in zanj nesposoben. Napaka je torej že v bistvu našega šolstva in presojanja njegovega smotra, kar bo prej ali slej izrazilo potrebo po reformi v omenjenem smislu. Pomislimo le, da ima malone vsak danski kmet maturo in da je baš po zaslugi višje izobrazbenosti kmetijskega sloja, dospelo dansko gospodarstvo na zavidljivo razvojno stopnjo. Slične poti je doslej ubirala Češkoslovaška, pa tudi ostale napredne evropske države, ki jim poljedelstvo ni nekaj manjvrednega, temveč poklic, kateremu je treba posvetiti kar največ pozornosti. Tudi našemu kmetiskemu sloju bi prišlo, če bi se sinovi po končanih študijah vračali na rodno grudo in skrbeli za sistematično dvigovanje racionaliziranega gospodarstva. Seveda bi praktična izvedba teh smernic zahtevala temeljito preusmeritev našega šolstva, v dasegi pa bi silno razširila pojem inteligenč-

nega sloja: s tem bi se »inteligence« več ne omejevala na uradniški razred, temveč bi zavzela sebi odgovarjajoče mesto tudi v kmetiskem sloju. Dosedanja opredelitev inteligence plasti bi se popularizirala in se diferencirala na vse vrste poklicev, tudi na kmetško-gospodarskega. In če danes rokodelski mojstri zahtevajo od svojih vajencev nižjo šolo kot predizobrazbo, ne delajo tega morda zaradi lepšega, marveč iz potrebe, ker bo bolj izobražen vajenec boljše uspeval in več koristil. Že iz tega dejstva je jasno, kakšne potrebe nastajajo tudi za kmetški poklic. Vodenje gospodarstva nedvomno zahteva najmanj toliko sposobnosti kakor opravljanje obrtniškega dela; na temelju tega spoznanja pa je do cela razumljiva zahteva, da bodi tudi kmet izobražen bolj, kakor je bilo to doslej običajno. Tudi naš kmet mora biti »inteligenten« in ne sme zaostajati za izobrazbo delavcev drugih poklicev. Pravilno in uspešno uravnavanje gospodarstva še posebej zahteva poglobitev v različne kulturne strani življenja, česar kmetu danes ne nudita niti ljudska, niti katera druga šola, ki jo največkrat obiskuje. Tudi kmetijski in gozdarski šolski tip v sedanji obliki popolnoma ne ustreza. Tako nastaja potreba po reformi doslej obstoječega šolstva in po ustanovitvi specialnih zavodov, kar sočasno meče značilno luč tudi na problem vse naše takozvane inteligence hiperprodukcije.

(Dalje.)

Pred dvajsetimi leti

Ko se naša država pripravlja, da v nekaj dneh čim impozantneje proslavi jubilej svojega dvajsetletnega obstoja, se v vsakomur zbuja spomini na preteklo burne prevratne dni, ko so se dogodki podili z naravnost filmsko naglico in pisali zgodovino. Zato menda ne bo odveč, da tudi mi vržemo bežen pogled na dogodke pred dvema desetletjema, ki sta nam prinesla osvobojenje.

Kje naj začnemo? Vse se je tako hitro odigravalo na svetovni pozornici, da je težko najti pravi začetek. Naj bo kot izhodišče za razplet prevrata ugotovljeno, da je bila v poznem poletju leta 1918. pregrupacija zavezniške vojske na solunski fronti dovršena, ne da bi to avstrijske, nemške in bolgarske armade opazile, in da je bilo vse pripravljeno na odločilen udarec, ki naj bi zrušil centralni sil. V danem trenutku so napadle srbske, z dobrovoljci ojačene čete ob Kajmakčalanu in Vetreniku sovražnika in prebile sklenjeno fronto. Bolgarske čete so se umaknile daleč nazaj in zaprosile za premirje. Bolgarska je izpadla kot nasprotnik. Avstrije in Nemce, ki jim z zapadne fronte, kjer se je tudi začela antantna ofenziva in potisnila sovražnika do Hindenburgove črte, kakor tudi z jugozapada, kjer so Italijani, Francozi in Američani vezali znatne nasprotne sile, niso mogli poslati rezerv na pomoč, so srbski junaki podili pred seboj skozi vso zopet osvojenno Srbijo in po treh letih zopet osvojili Beograd. Jugovzhodna fronta je bila likvidirana.

Na jugozapadni fronti so doživeli Avstriji ob Piavi strašen poraz in skoraj pol milijona vojakov je padlo v italijansko ujetništvo. Zaloge so pošle, municije ni več bilo, vojaki izstradani in izmučeni, so imeli eno samo željo: nazaj domov! Slovanski in madžarski polki so se uprli, deloma pometali orožje v stran

in jeli korakati nazaj. Na francoskem bojišču je bila nemška fronta razbita in milijonske množice vojske so se valile domov. Polastil se jih je duh boljševizma in povsod so ustanavljali soviete. Dne 3. novembra so na prošnjo poražene Nemčije na povelje maršala Focha, vrhovnega poveljnika zavezniške vojske, ustavili sovražnosti. Nastopilo je premirje.

V Nemčiji je zavladala popolna anarhija. Cesar Viljem je pobegnil v Holandijo in bil interniran v gradu Doornu, kjer prebiva še sedaj, siv starček skoraj 80 let. Nemški kralji, veliki vojvode in knezi so odstopili drug za drugim, nemške dinastije so izginile s površja. Avstrijski cesar Karl, poslednji Habsburžan, se je odpovedal prestolu za svojo osebo, pustil pa je s tem odprto vprašanje nasledstva za svojega sina Otona. Avstrija je bila zanj za vedno izgubljena, dinastična pa je bila in je še vedno Madžarska. Ko je leta 1919. na skrivaj dospel Karl z letalom na Madžarsko in hotel vkorakati v Budimpešto, da zasede prestol sv. Štefana, so ga zajele zavezniške čete in angleška vojna ladja ga je prepeljala na otok Madeiro v Atlantskem oceanu, kakor sto let poprej Napoleon na Sv. Heleno. Poslednji Habsburžan je kmalu umrl v prognanstvu. Avstrija je razpadla v nasledstvene države.

Ko je načelnik Jugoslovenskega kluba dr. Anton Korošec maja 1917. prečital v dunajskem parlamentu znamenito majniško deklaracijo, je vsakdo vedel, da Jugoslavija ni več daleč in da se uresničuje stoletni sen vseh južnih Slovanov. Zgodnje mesece svetovne vojne se je naš narod odkrito izjavljal za združenje s Srbi in Črnogorci v enotno, samostojno in nikomur podrejeno državo Jugoslavijo. Koncem oktobra 1918. je napočil dan, ko so slovanski narodi Avstro-Ogrske otresli okove in proglasili svojo samostojnost. Dne 28. oktobra je Narodni svet v Pragi proglasil samostojnost in združenje s Slovaki in Podkarpatskimi Ukrajinci, dne 29. oktobra so proglasili kakor v Zagrebu, tako tudi v Ljubljani z balkona deželnega dvorca, sedaj univerze, neodvisnost Slovenije. Dne 30. oktobra je odrek Trst pokorščino Dunaju in se odcepil s Primorsko od Avstrije. Dan kasneje je admiral Horthy, sedanji regent Madžarske, izročil vojno brodovje Avstro-Ogrske z vsemi obalnimi utrdbami našemu Narodnemu svetu in nastala je jugoslovenska mornarica. V Ljubljani se je konstituirala Narodna vlada SHS z bivšim podpredsednikom dunajskega parlamenta Josipom Pogačnikom na čelu. V Zagrebu je prevzelo oblast nad novo državo SHS (Slovenec, Hrvatov in Srbov) Narodno veče.

Prvi korak k današnji državni ureditvi pa je prinesel 1. december, ko so zastopniki te nove države v svečani avdienci prečitali pred takratnim regentom in kasnejšim kraljem Aleksandrom deklaracijo, da se svobodni Slovenci, Hrvati in Srbi bivše Avstro-Ogrske združujejo z brati Srbi in Črnogorci v enotno kraljevino SHS (Srbov, Hrvatov in Slovencev), ki je potem dobila sedanje ime Jugoslavija.

Gospodarska in politična moč Podonavja

Palacki je svoje dni zapisal, da pomeni neodvisna in konsolidirana srednja Evropa močno gospodarsko silo za vso Evropo, Bismarck pa je izjavil, da bi Srednja Evropa v rokah katerekoli velesile nujno privedla do vojne. Zgodnje se je tudi zgodilo v začetku svetovne vojne, ko se je Avstro-Ogrska, ki je obsegala Podonavje, zapletla naslonjena na Nemčijo v vojno s Srbijo.

Podonavje (Mala antanta, bivša Avstrija, Madžarska in Bolgarija) so tvorile in še tvorijo v gospodarskem pogledu enotno gospodarsko celoto. To geografsko enotnost so že od nekdaj preprečevale različne evropske velesile, ki so vedno zaradi svojih koristi preprečevale kakršnokoli ekonomsko povezanost Podonavja.

Zavezniške sile so na koncu svetovne vojne zadale premagani Nemčiji enega največjih udarcev, ko so razbile Podonavje v vrsto manjših narodnostnih držav. Obenem so se takrat ob mirovnih pogajanjih postavile posebne gospodarske klavzule, ki so na račun premaganih sil hotelo omogočiti čimvečjo gospodarsko sodelovanje med Češkoslovaško in Avstrijo ter Madžarsko.

Ko je izbruhnila pred šestimi leti kriza, ki je prizadela najhujše Podonavje, ker je bilo zvečana agrarno, so francoski in italijanski državniški takoj pristopili k gospodarskemu reševanju Podonavja. — Načrti so znova propadli zaradi rivalitete, ki je bila vedno med velesilami, ko se je kaj tikalo Podonavja in njegove gospodarske osamosvojitve, ali premočne naslonitve na katerokoli velesilo. Večje uspehe je doživela edino Gospodarska Mala zveza, ki se je osnovala 1933 med samimi podonavskimi državami.

Rimski blok, ki ga je forsiral Italija, da bi s pomočjo ekonomskega ozdravljenja Avstrije in Madžarske, dobila tudi večji politični vpliv v Podonavju, je zgubil precejšnji pomen s priključitvijo Avstrije k Nemčiji. Nasprotno je tudi Češkoslovaška delala največ na čim ožjem gospodarskem sodelovanju Podonavja. In Češkoslovaška je bila tudi tista, ki je prav zaradi tega, da napravi iz Podonavja gospodarsko enoto, vedno vodila in najbolj podpirala politiko Male zveze.

Gospodarska Mala zveza, ki je bila ustanovljena 1933. v Zenevi, je delala pred vsem na tem, da se Podonavje gospodarsko osamosvoji. Omenili bi samo sporazum o železniškem prometu, o plovi na Donavi, o letalskem, poštnem, denarnem prometu, o turizmu in končno o povezanosti kulturnega življenja.

Velikega pomena za varnost v Evropi je, da se Podonavje gospodarsko osamosvoji. Dosedanji poizkusi so ostali brez uspeha, ker so to povezanost vedno in vedno izigravale zainteresirane velesile. Nemčija je trenutno največji kupec iz Podonavja, njen uvoz v Podonavje pa je trikrat večji od skupnega uvoza Italije, Anglije in Francije. Tako uvozi Nemčija v Bolgarijo 55 odstotkov bolgarskega uvoza, izvozi pa 43 odstotkov bolgarskega izvoza. Številke dajo misliti in dajo tudi marsikaj razumeti. Posebno zadnje srednjeevropske politične dogodke.

Tukaj počiva srce romunske kraljice Marije. Po oporoki so spravili srce umrle kraljice v kapelico Palcic.

Gospodarstvo

Samorodničarji ogrožajo žlahtno vinarstvo in zdravje naroda

Proč s samorodnicami!

Zadnjič smo opozorili na občo škodljivost samorodničarstva pri nas. Danes priobčamo, kakor smo obljubili, kratke pobude, kako bi se po našem mnenju moglo temu javnemu zlu odpravi. **Brez strogih zakonitih sredstev to ne gre.** Nekaj se je že storilo in popravilo, vendar še mnogo premalo. Ne toliko radi zakonitih odredb samih, ki so v bistvu dobre, ko zavoljo tega, ker je njih izvršitev včasih pomanjkljiva ali preveč širokovestna. **Za koristno uveljavitev vsakega dobrega zakona je treba ustrezne odločnosti in doslednosti pri izvršitvi.**

Zakonite odredbe za odpravo samorodnic v Jugoslaviji so v glavnem te-le:

1. Zakon o obnavljanju in pospeševanju vinogradništva od 30. dec. 1921 s pravilnikom od 14. novembra 1923 prepoveduje saditev in razmnožitev samorodnic. — Učinek: Vsa ta dolga leta so razmnoževali samorodnice, tudi »šmar-nice«.

2. Obdavičev »šmarnice« in nagrade za nje precepitve. — Učinek: Mnogo poverjenstev, dela in nevolje, malo uspeha. 3. Zakon o vinu od 9. decembra 1929 s pravilnikom od 24. julija 1930 zabranjuje promet s proizvodi samorodnic. — Učinek: Dosedanje kletarsko nadzorstvo je promet samorodnih proizvodov precej omejilo ali vsaj otežkočilo, odpravilo pa ga seveda ni.

4. Odredba finančnega zakona za leto 1934-1935 zahteva izkrcitev samorodnic v določenem roku, pa je bila oslajljena z dovolitvijo po »500 samorodnih trsov za lastno rabo«. — Učinek: Samorodnice so začeli zasajati tudi taki vinarji, ki jih dotlej niso poznali. Seveda, »da bo pijače za dom, ko sadno drevje ne obro-di«...

Gostilničarji v Sloveniji so se v splošnem jako poboljšali. Ne kupujejo in ne točijo več toliko proizvodov samorodnic ko nekdaj. Kogar pa se pri tem zaloti, se uvede zoper njega kazenski postopek po § 12. zakona o vinu. Precej primerov kršitve tega paragrafa pa je še med kmeti, ki drug od drugega kupujejo samorodno pijačo ali takšno grozdje za napravo pijače za domačo rabo, ponekod zlasti za mlačve, in pri tistih samorodničarjih, ki vnovčujejo svoje proizvode

na drobno »pod vejo«, odnosno na po-deželju v količinah po najmanj 5 litrov s »Pooblastili za prodajo vina lastnega pridelka«.

V letošnji 10. številki »Edinosti« od 16. aprila smo navedli 12 najbolj značilnih primerov, kako se je godilo našim samorodničarjem radi kršitev zakona o vinu. Kazni za kršitve § 12. v. z. so pa sicer prav stroge: po § 26. zapor od 7 do 30 dni in v denarju od 100 do 10.000 din, ali ena teh kazni, po § 28. pa razen tega zaplemba, uničenje ali oneužitenje proizvoda in potem njega prodaja v korist državnemu kmetijskemu skladu. Ob odsvojitvi proizvoda: plačilo dvakratne vrednosti proizvoda itd.

Za odpravo samorodničarstva in njega zlih posledic za žlahtno vinarstvo in zdravje naroda priporočamo med dru-gim:

I. Zakon o obnavljanju in pospeševanju vinogradništva se naj požiivi, po potrebi izpopolni in smotno izvaja!

II. Nobenih olajšav in nobenih izjem več za samorodničarje! Posebno je nuj-no treba vse nasade »šmarnice« zatre-ti z izkrcitvijo. Tujina se boji vinskih na-kupov pri nas, ker ve, da je v naši dr-žavi letno približno še 1 milijon hekto-litrov samorodnega pridelka.

III. K sodelovanju po § 17. vin. z. se naj pritegne osebe finančne kontrole, zlasti pa mnogo bolj ko doslej občinske uprave.

IV. Za izvrševanje zakona o vinu se naj nudijo zadostna sredstva in strokov-no kakor stvarno izpopolnijo tako ime-novane enološke postaje (preizkuševali-šča za vino).

V. Takojšnji popis samorodničarjev in javno izveščenje zadevnih preglednic v pristojnih občinskih uradih.

Številke o nadzorni službi samo v Slo-veniji izkazujejo stotine obtožb po zaka-nu o vinu, ki od njih razmeroma največ odpade prav na kršitve samorodničar-skega paragrafa, to je § 12. v. z. Le ob odločnem sodelovanju vseh navedenih činiteljev bo mogoče samorodničarstvo, to največje zlo v našem vinskem gospo-darstvu, v doglednem času zatre-ti.

Andrej Žmavc.

Zadružništvo

Zadružništvo je izrazito socialni pokret tistih slojev delovnega ljudstva, ki jih je kapitalistični gospodarski sistem ekonoms-ki popolnoma izčrpal. Tako je pripravila brezposelnost, zvezana z neznosnimi so-cialnimi razmerami angleškega delavstva 1844. leta 28 angleških delavcev do tega, da so si ustanovili prvo moderno zadru-go v Rochdalu na Angleškem. S to zadru-go so bili udarjeni temelji za razvoj za-družništva.

Kakor smo že navedli, je kapitalistični sistem sam sprožil ustanavljanje zadrug. V tem sistemu igra kapital najvažnejšo vlo-go. Tisti, ki ga poseduje, ga lahko na-mejeno uporablja in pridobiva na tak na-čin bogastvo za svoje osebne koristi. Svo-bodno tekmovanje v liberalnem gospodar-skem redu je povzročilo svobodno izko-riščanje slabših, siromašnejših in nezašči-fenih.

Veliki kapital se krepi še nadalje in dr-ži na različne načine v svojih rokah us-do večinskega dela delovnega ljudstva. Ta kapital nastopa pod različnimi imeni in v raznih oblikah, kot n. pr. v delniških druž-bah, kartelih, trustih itd. Bančni koncerni podeljujejo posojila pod najtežjimi pogoji tudi mnogim državam ter napravljajo ta-ko cele narode za vazale. V splošnem je od velikega kapitala, ki določa kaj in po kakšni ceni bodo ljudje kupovali, odvisen ves svet. Glavna poteza kapitalizma je ta, da ustvarja bogate poedince, katerih bo-gastvo nastaja na gospodarskih razvali-nah najširših ljudskih plasti.

Zadružništvo pa je socialno gibanje, ki hoče zaščititi najsiromašnejše ljudske slo-je. Stremljenje zadružnega pokreta je, usuznjati kapital človeku tako, da bo ko-ristil vsemu človeštvu. Zbiranje kapitala v zadružnih organizacijah ima edino ta cilj, da se postavi kapital s pomočjo zadrug v službo vseh brez razlike! Pridelovanje dobrin v zadružnem gospodarstvu ni sred-stvo in način za bogatenje, temveč samo za zadovoljitev potreb vseh konsumentov.

Tako vidimo, da so zadrug tiste gos-podarske ustanove, ki so v službi najšir-ših ljudskih plasti, katerim omogočajo pridobitev gospodarskih, socialnih in kul-turnih dobrin na najcenejši način. Zato

lahko razumemo, da gredo števila srbskih zadrug v tisoče in, da je tudi drugod v državi vedno več takšnih ustanov. Samo zveza srbskih poljedelskih zadrug ima 3500 članic, ki posredujejo dobro prodajo po-ljedelskih in živinorejskih pridelkov ter ceneno nakup gospodarskih potrebščin. V teh srbskih poljedelskih zadrugah je včlanjenih 250.000 kmetov s člani svojih rodbin; potemtakem služi 3500 zadrug in-teresom enega milijona zadružno organi-ziranih ljudi. Te zadrug so vnovčile od 1929. do 1937. leta za okrog 300 milijonov din hrane in od 1932. do 1937. leta za okoli 250 milijonov din živinorejskih pri-delkov.

To so storile v razmeromakratkem času samo poljedelske zadrug. Kakšne številke bi šele dobili, ako bi napravili pregled za celo državo in za vse vrste zadrug. Videli bi, da vršijo zadrug prevažno socialno misijo s tem, ko pospešujejo gospodarski napredek širokih ljudskih slojev, saj so zadrugna sredstva last zadrugarjev, to-rej velikih delovnih množic!

Des.

Boj za gospodarsko nadvlado

Pred nedavnim je kupila Anglija v Ro-muniji 200 tisoč vagonov pšenice za okro-glo en milijon funtov. Iz tega sledi, da na-merava londonska vlada tudi po monakov-skem sporazumu ostati v trgovskih stikih z državami jugovzhodne Evrope.

Prizadevanje Anglije, da ostane še na-dalje v trgovskih stikih zlasti z Romunijo, ima tudi politično ozadje. London nikakor ne želi, da bi bila Romunija s svojimi bo-gatimi izviri petroleja preveč gospodarsko odvisna od Nemčije, čeprav se niti Anglija niti Francija ne nameravata zoperstaviti nemški ekspanziji v tem delu Evrope. Anglija se bo omeila samo na trgovske ozi-roma blagovne kredite in se ne namerava baviti z dolgoročnimi finančnimi opera-cijami.

Na veliko zanimanje pa je v Angliji na-telata vest, da se vodijo pogajanja med švicarskimi finančnimi grupami in med nemško Reichsbankom, po katerih naj bi švi-carski kapital sodeloval pri gospodarskih načrtih Nemčije v državah jugovzhodne Evrope.

Slab napredek našega sadjarstva

Zemlja in podnebje v Jugoslaviji nudita sijajne pogoje za razvoj sadjarstva, ki bi moglo prinašati našemu gospodarstvu kra-sne dohodke. Vendar pa napreduje sadjar-stvo v naši državi silno neenakomerno in v posameznih pokrajinah zelo različno. Po uradni statistiki iz leta 1934. samo ime-li vsega 64 milijonov 147.395 sadnih dre-ves, tako da je prišlo na posameznega dr-žavljanca nekaj več kot štiri drevesa ple-menitih sadnih vrst. Spodnja tabela — po uradni statistiki — nam prikazuje stanje našega sadjarstva in njegov razvoj v desetih letih.

Število rodnih dreves za l. 1925. in l. 1934.:

jabolka	6.673.574	7.300.166
slive	52.567.655	39.156.357
oljke	4.374.747	4.668.216
hruške	3.574.999	3.968.869
orehi	1.949.958	2.367.968
smokve	743.105	932.526
kostanji	506.078	730.803

Če ugotovimo še to, da je bilo 1925. leta 177.971 ha vinogradov, 1934. leta pa 185.710 ha, potem imamo pred seboj pri-bližno sliko sedanjega stanja in desetlet-nega razvoja našega sadjarstva. Statisti-ka kaže, da je silno nazadovalo slivarstvo,

najdonosnejša panoga našega sadjarstva. To so zakrivile v prvi vrsti drevesne uši. Število jablan in hrušk je le neznatno na-predovalo, pač pa je poskočilo število orehov, ker potrebujejo orehov les v vedno večjih količinah za industrijske proizvode. Tudi vinogradništvo je v zadnjih deseti-letih dokaj slabo napredovalo in še to, kakor se zdi, samo za domačo uporabo. V Sloveniji se je število vinogradov celo zmanjšalo, kajti vinska prodaja ne plača producentu stroškov.

Slabemu napredku sadjarstva je med drugim kriv slabo organiziran izvoz sa-dja. Radi dolgega prevažanja in zaradi slabega pakiranja prihaja naše sadje v tako slabem stanju na tuja tržišča, da ga tam trgovci na veliko odklanjajo, ali pa ga prevzamejo za bagatelne cene. Če ne bomo tega vrašanja ugodneje rešili, in če bo naše domače sadno tržišče še vnaprej slab konzument, potem lahko pri-čakujemo čez deset let še bolj žalostno sliko našega sadjarstva. Za vzrodek, kako se dela smotrno, bi nam morali biti naši sosedje Bolgari, ki so nas na zapadu že odrinili pri izvozu grozdja in jagod, na sedaj z mrzlično naglico povečujejo pro-dukcijo sliv. Če morejo napredovati Bol-gari, zakaj ne bi tudi mi?

Des.

Slovenija v jugoslovanskem gospodarstvu

Površine Slovenije znaša 7% celotne površine naše države, dočim predstavlja-jo Slovenci 8% vsega državnega prebi-valstva. Pri državnem gospodarstvu pa je po gospodarski važnosti udeležena Slo-venija v poljedelstvu z 8%, v živinoreji z 9%, v gozdarstvu z 29%, v rudarstvu s 16%, v obrti s 17%, v trgovini s 16%, v industriji s 14% in v denarstvu z 8 od-stotki. Pri davčni obremenitvi sodeluje Slovenija s 13%. Če prištejemo k davčnim obremenitvam še socialne dajatve (120 mi-lijonov) in banov. ter občinska davčna bremena (200 mil.), potem lahko zaklju-čimo, da plača Slovenija letno za javne dajatve okrog eno milijardo in 300 mi-lionov. Iz zgornjega lahko razberemo sle-deče: kako Slovenija močno podpira dr-žavno gospodarsko stavbo.

Kakšne dolgove je prevzela naša država pred 20. leti?

Kakor vse države v Evropi, je začela novo povojno življenje tudi naša država s precejšnjimi dolgovi. Tako je bila Ju-goslavija obtežena s predvojnim dolgom Srbije, ki je znašal 5800 milijonov dinar-jev. Nadalje je morala prevzeti naša dr-žava po mirovni pogodbi kot naslednica dela Avstro-Ogrske dolg v znesku 1353 mil. din. **Do l. 1936-37. je bilo izplačanih na račun dolga predvojne in medvojne Srbije 1528 milijonov din, na račun dolga nek-danjih avstro-ogrskih pokrajin pa 104 milijone 959.216 din.**

Radi zaostajanja s plačili je narasel dolg do l. 1937. za novih 470 milijonov francoskih frankov, kar znaša okrog 1410 mil. dinarjev.

Trgovina s pšenico

Anglija je kupila od Romunije 200.000 ton pšenice. Ob tej priliki prinašajo an-gleški listi zanimive komentarje, v ka-terih je ugotovljeno dejstvo, da je ponu-dil Berlin Romuniji za pšenico mnogo boljše cene, kakor Anglija. Londonski li-sti pa pravijo, da je hotela plačati Nem-čija to pšenico z blokiranimi markami, ki bi jih morala uporabiti Romunija za nakup blaga v Nemčiji. Zdi se, da ro-munska država te ponudbe ne bo spre-jela.

Pač pa je sklenjena med našo vlado in med vlado v Rajhu pogodba o izvozu naših žitaric v Nemčijo. Kontingent na-še pšenice iz letošnje žetve za nemška tržišča znaša 20.000 vagonov (200.000 ton), kontingent koruze pa 10.000 vago-nov.

Ker je bila pred nedavnim ustanovlje-na v Zagrebu jugoslovensko-angleška trgovinska zbornica, je upati, da bomo mogli v bodoče prodati žitarice ter dru-gre naše pridelke tudi na Angleško in to ne za blokiranje funte. Verjetno bodo tr-govinska pogajanja med našo in angle-ško državo, ki se bodo pričela januarja 1939 prinesla večje ugodnosti za naš iz-voz.

Naše tržišče in cene

Hmelj: Sedaj, ko je tako rekoč že ves hmelj razprodan, moramo ugotoviti, da je bila letos trgovina kaj živahna in so se še v preteklem tednu prodajale manjše količine po 33 din za kilogram.

Goveja živina: Ker slinavka in parkljevka že pojenjava, si je trgovina z živino zopet neko-liko opomogla. Cene so bile naslednje: voli 4 —6,25 din, telice 4—6,25 din, krave 3—5,50 din, teleta 6—8 din.

Svinje: špeharji 10,25 din, pršutarji 8,50—9,50 din (na Gorenjskem).

Izvoz živine na Češkoslovaško se bo odslej po dogovoru med našo državo, Nemčijo in Češkoslovaško vršil skozi Maribor, ne pa ka-kor do sedaj skozi Madžarsko oziroma Romu-nijo, kar bo podražilo pri vagonu za 2000 din.

Kontingent za Nemčijo v zadnjem četrtletju je sledeč: 3000 prašičev tedensko za dunajski trg, za ostala nemška tržišča 30.000 (15.000 zaklanih in 15.000 živih); 1000 komadov go-veda, 100 vagonov perutnine in 100 vagonov svinjske masti.

Podrobna prodaja: Meso: Goveje salo 10—17 din, slanina 15—16 din, pljuča 7—8 din, jetra 8—10 din, reberca 12—13 din, svinjsko meso 13—14 din, ribe 15—17 din, morske ribe 10—34 din, zajec 13—14 din za 1 kg. — Ze-lenjava: krompir 0,65—1,50 din kg, merica 5—6 din, čebula 2—4 din, česen 5—8 din kg, zelje glava 0,50—3 din, kisló zelje kg 3 din, repa 1 din, kumare komad 1 din, 6—15 ko-madov zelene paprike 1 din, karfijska komad 1—7 din, ohrovt komad 0,50—2 din, hren kg 8—9 din, zelena komad 0,50—2,50 din, buča 0,50—2 din, paradižniki kg 4—5 din, šopek pe-teršilja 0,50—1 din, glavna solata 0,50—1,50 din, endivija 0,25—1 din, kup motovilca, radi-ča, špinache, vrtnega korenja in fižola v stročju 1 din, por komad 0,25—1 din, 2—4 komade kolerabe 1 din, luščen grah liter 7 do 12 din, 2—3 komade redkve 1 din, šopek majarona 0,50 do 1 din. — Sadje: jabolka 2—6 din, kru-ške 6—12 din, suhe slive 10—12 din, grozdje 4—12 din, celi orehi 10 din, luščeni orehi 28—32 din, kostanji 3—4 din za 1 kg, liter 1,50—2,50 din, pečen kostanj liter 6 din, šipek liter 3 din. — Zito: pšenica 1,50—1,75 din, rž 1,50 din, ječmen 1,50 din, koruza 1,25—1,50 din, oves 1 din, proso 1,50 din, ajda 1,25 din, fižol 2—3 din. — Mlečni izdelki: mleko liter 1,50—2 din, smetana liter 10, surovo maslo kg 28—30 din, domači sir 10 din, jajca komad 0,75—1,25, konzervirana jajca kom. 1 din. — Perutnina: kokoši 18—25 din, par piščancev 20—60 din, gos 30—45 din, puran 30—70 din, raca 14—18 din. — Krma: kisló seno 1 kg 40 par. — Druge krme ni bilo.

SEJMI

14. novembra: Radeče pri Zidan. mostu, Smartno pri Litiji, Središču.

15. novembra: Metlika, Grahovo, Vransko, Poljčane, Ormož, Ptuj, Gornja Radgona, Dol-nja Lendava, Trbovlje, Murska Sobota.

16. novembra: Ljubljana, Celje, Ptuj, Tr-bovlje.

17. novembra: Smihel-Stopiče, Turnišče.

18. novembra: Senožeti, Maribor, Blanca.

19. novembra: Raka, Brežice, Celje, Trbov-lje, Podsreda, Slovenj Gradec, Sv. Jurij pri Celju, okolica.

Uradni tečaji za november

Finančni minister je za november določil naslednje uradne tečaje: 1 napoleon. 298,50 din, 1 zlata turška lira 339,70 din, 1 angleški funt 238, 1 ameriški dolar 43,75, 1 kanadski dolar 43,55, 1 nemška marka 14,50, 1 poljski zlot 8,25, 1 belga 7,40, 1 penga 8,65, 1 braz-milrajs 2,50, 1 egiptski funt 239, 1 palestin-ski funt 237, 1 urugvajski pezos 15,50, 1 arg-pezos 10,90, 1 čilski pezos 1,20, 1 turška papirnata lira 34,70, 100 albanskih frankov 1470, 100 franc. frankov 130, 100 švicarskih frankov 1000, 100 italij. lir 230, 100 holand. goldinarjev 2365, 100 bolg. levov 44,50, 100 rumunskih lejev 32, 100 danskih kron 940, 100 švedskih kron 1076,50, 100 norveš. kron 1057, 100 španskih pezet 150, 100 grških dra-hem 39, 100 češkoslov. kron 150, 100 finskih mark 92,50, 100 letonskih latov 780, 100 iran-skih (perzijskih) rialov 100.

mov, preden si z očetom in materjo zbe-
žala z domačije?

Za ženo in dom

Prva žena Kitajske

Težko je najti v svetovni zgodovini zakonski par, ki bi v dogodkih svoje države igral tako vlogo, kot maršal kitajske armade Čang Kaj Šek in njegova žena Majming Sung Čang. Dočim je njen mož sicer moderen Kitajec, ki se pa v svojem privatnem življenju krčevito drži prastarih narodnih tradicij ter še nikoli ni zapustil Kitajske, je Majming Sung Čang študirala v Zedinjenih ameriških državah, kjer je ves svoj čas porabila za študiranje miselnosti zapadnjakov. Z zapadno kulturo se je sicer morala Kitajska poznati že koncem prejšnjega stoletja. Na Kitajskem pa še danes z velikim nezanimanjem gledajo na kulturo belcev in je ne morejo doumeti. Majming Sung je še kot mlado dekle uvidela, da mora spoznati te belce, ker so prešli časi, ko se je lahko kakšna država in v prvi vrsti seveda Kitajska, lahko osamila in živela sama zase. Majming Sung odlično pozna belce, s katerimi se je morala te Kitajske že cela desetletja boriti. Danes predstavlja ona nekakega posrednika med Vzhodom in Zapadom. Tuji diplomati in strokovnjaki so imeli dovolj prilike, da so spoznali ljubeznivo gospo Majming Sung in se prepričali, da odlično pozna kitajske, japonske, ameriške in evropske probleme. Zunanje ministrstvo Kitajske ne premore uradnika, ki bi znal tako točno in dobro prevesti besede maršala, ki ne obvlada nobenega tujega jezika, kakor baš gospa Majming Sung.

Maršalova žena ni samo prva dama v družbi, ki v salonih vodi duhovito konverzациjo, podobno kot odlična francoska družba za časa Ludovika XIV. Madame, kakor ji pravijo tuji diplomati, je večkrat oblečena v vojaško obleko kot v večerno toaletto. Od leta 1927, ko se je poročila z maršalom Čang Kaj Šekom, ga stalno spremlja. V enajstih letih svojega zakona je pokazala, da ne pozna utrujenosti in obupa. Večkrat je že svoje življenje postavila na kocko, saj je vedela, da s svojim delom pomaga ideji svobode in neodvisnosti Kitajske, za katero se bori poleg svojega moža še s 400 milijoni Kitajcev. Največji pogum je mala madame pokazala leta 1936., ko je z avionom odletela v Sijafu, kjer je bil mož v ujetništvu. Hotela ga

je osvoboditi, ali pa z njim deliti usodo. Ko so Kitajci prvič bežali pred Japonci, je Majming Sung vodila organizacijo za pomoč beguncem. Tisočem žena in otrok je preskrbela zatočišče, a vojakom je s svojo prisotnostjo dajala poguma in tudi sama sodelovala pri evakuaciji tovarniških delavcev.

Nekega dne je pogumna maršalova žena hotela z avionom odleteti na bojišče in tam organizirati sanitetsko službo. Komaj se je njen avion dvignil, se je pojavilo okrog deset sovražnih aeroplanov in le s spretnim pilotiranjem ji je komaj uspelo, da je zbežala. Dva dni pozneje pa je ponovno sedla v avion in se odpeljala na bojišče.

Ko se vrača s terena, sestavlja gospa Čang Kaj Šek diplomatske note ali govore, ki jih ima redno v radiu, ker je v vladi svojega moža tudi šef propagande. Ni dolgo tega, kar je apelirala na ameriški narod ter v svojem govoru ostro kritizirala negativno stališče zapadnih držav ter rekla med drugim:

»Ali bodo res zapadne, civilizirane države še dalje dovoljevale, da nedolžno civilno prebivalstvo Kitajske na najokrutnejši način ubijajo? Četudi se bo ta zapadni svet zadovoljil s tem, da gleda, kako kitajski narod krvavi, mi vendar ne bomo izgubili poguma. Nihče ne ve, kaj pomeni to, če nepregledna množica naroda, ki je želja svobode in neodvisnosti, stoji brez moči pred pošastmi moderne tehnike, pred tanki in motoriziranimi oddelki. Mi se ne bomo predali, dokler bomo imeli tudi eno samo uporabljivo puško. Poznam nasprotnika kitajskega naroda in zato se ne motim. Vem, da bomo morali še ogromno pretrpeti. Prelita kri pa ne bo ostala brez uspeha. Kitajska bo postala velika, svobodna in močna.«

Mala Majming Sung je danes v Hong Kongu že drugič na begu pred neprijatelji in pripada majhnemu številu Kitajcev, ki verujejo, da se bo Kitajska v kratkem osvobodila. Za njeno vero ve danes že ves kitajski narod in je pripravljen, da zdrži do konca, četudi bi moral do tedaj trpeti še tako ponižanje.

Nekaj števil

Koliko hrane porabi gospodinja na mesec za 4 do 5 oseb pri štedljivem, toda zadostnem kuhanju.

Sladkorja	5	kg,
riža	2	"
krušne moke	16	"
koruznega zdroba	2	"
bele pšenične moke za kuho in sladice	8	"
soli	1½	"
kave	¼	"
kavine primesi	5	"
masti	5	"
krompirja	30	"
ječmenčka	¼	"
testenin	1½	"
olja	3	litre

KUHINJA

Zemeljna juha. Skuhaj juho iz govejih kosti in južnih zelenjav in jo postavi na stran, da se čisti. Medtem zreži zemljo na tanke rezine in jo kuhaj v delu pripravljene juhe, da se popolnoma razkuha. Razmešaj in razrdeči jo z ostalo precejeno juho; razreži 2 hrenovki na kocke in ju kuhaj nekaj časa v tej juhi. V jušno skledo ubij 2 rumenjaka, prilivaj polagoma juhe, ki ne sme biti prevroča in ne prestopa mešaj. Napolni prilij še ostalo vročo juho s hrenovkami vred in daj na mizo.

Ponarejena možganja juha. Prepraži na 5 dekah presnega masla 3 žlice nastrgane sirove zelene, 1 žlico nastrganega peteršilja (korenine) in pol žlice nastrgane čebule. Dodaj 3 ostrgane, v mleku namočene in ožete zemlje in žlico zelenega sesekljane peteršilja. Praži še par minut in mešaj; potem prilij ob neprestanem mešanju en in pol litra kostne ali goveje juhe in četrt litra mleka. Motaj z motičem in kuhaj še 6–8 minut. V skledi za juho razmešaj rumenjaka, 3 žlice mleka in pol žlice zelenega sesekljane peteršilja. Vlivaj juho počasi nato in mešaj.

Sirova juha. Mešaj, da naraste, 6 dkg presnega masla in 2 rumenjaka. Nato primešaj 6 dkg nastrganega sira, trd sneg dveh beljakov, malo soli in toliko presejanih kruhovih drobtin, da dobiš precej gosto testo. To testo tlači skozi luknjičav strgalnik v vrelo juho, ki naj vre potem še 6–8 minut. Ako imaš malo juhe, lahko zakuhaš tudi na slanim krompirju, ki je sirova kaša kuhana, jo odcedi in nalij nanjo juhe ter takoj serviraj.

Sladka repa s krompirjem. Olupi dve večji repi, zreži ju na kocke, ki jih kuhaj v slani vodi. Prav tako kuhaj v slani vodi 3–4 olupljene, na kocke zrezane krompirje. Ko je oboje že mehko, napravi prežganje iz masti ali masla in malo moke in sesekljane čebule, dodaj sladke paprike po okusu, zalij z malo mrzle vode, razmešaj, stresi v to repo in krompir z vodo vred, ako je ni preveč, pre-

vrej in pomešaj. Jed mora biti srednje gostljata.

Zabeljeni zdrobovi cmoki. Zavri tri osminke litra mleka, kosček presnega masla in pa malo soli. Stresi v to 10 dkg pšeničnega zdroba, pri tem pa neprestano mešaj, da se ne sprime v kupčke. Ko se zagosti, postavi na hlad. Mrzlemu zdrobu primešaj pol kg v oblikah kuhanega, olupljenega in dobro stlačenega krompirja, dve jajci, soli in pet dkg moke. Ko si prav dobro zmešala, naj počiva pol ure. Nato napravi iz te tvarine cmoke manjše oblike, skuhaj jih na slani vodi v nepokriti posodi, nakar jih odcedi in stresi na mast, na kateri si zarumenila precej sesekljane čebule. Popraži cmoke, da se osuše in jih daj s solato ali s paradižnikovo omako na mizo.

Krompir s sirom. Zloži v namazano kozo vrsto olupljenega, na rezance zrezanega krompirja, povrhu deni kupčke presnega masla, malo soli in potresi precej na debelo z nastrganim bohinskim ali kakim drugim domačim sirom in pokapaj s smetano. Naloži zopet krompirja in nanovo potresi kakor prej. Tako postopaj, dokler ni kosa polna. Nazadnje pokapaj krompir samo s maslom in kislo ali sladko smetano in speči v pečici.

Nekoliko receptov za sladice, ki jih ni treba peči:

Ježki: 14 dkg olupljenih mandljev in 14 dkg sladkorja zmešamo s tolikimi beljaki, da se sprime. Iz tega naredimo podolgaste kroglice, pomočimo vsako v čokoladno glazuro, povajamo v narezani čokoladi in posušimo.

Figovi bonboni: 15 dkg fig zmeljemo v stroju za meso, sesekljamo nekaj pomarančnih olupkov, 5–8 dkg mandljev ali orehov, pridenemo žlico ruma, 10 dkg sladkorja in toliko beljaka, da se sprime. Zgnetemo, povajamo v sladkorni sipi in napravimo iz tega oblike bonbonov.

Lešnikovi sladkorčki: 10 dkg ceresa raztopimo in primešamo 10 dkg nastrgane čokolade in 10 dkg zmletih lešnikov, ki jih na ognju preje malo prepražimo. Vse skupaj stlačimo v testo, izoblikujemo kroglice, ki jih sušimo na zraku.

Poljubčki: 14 dkg sladkorja, 14 dkg zmletih mandljev in sneg treh beljakov zmešamo, napravimo iz tega oblike česenj, ki jih povajamo v sladkorni sipi in sušimo v skoraj mrzli pečici.

Likerji: Malinov liker: pol litra malinovca, 1 ruma, sladkorja v prahu po okusu. Vse to zmešaj in nič ne kuhaj. — Vinski liker: liter dobrega sladkega vina kuhaj s 60 dkg sladkorja, ko se shladi, dodaj četrt l ruma in liker je gotov.

Obed.

»Mama, še ni čas za obed?«

»Ni še, Janezek!«

»To mi gre pa danes želodec naprej.«

Dopiši „Edinosti“

Rogaška Slatina

Literarni večer. Umetniški klub iz Maribora priredi v soboto, dne 12. novembra t. l. ob 20. uri v Aleksandrovmem domu v Rog. Slatini literarni večer, na katerem bodo čitali iz svojih del Anton Ingolič, Miško Kranjec, Albin Podjavoršek, Ivan Potrč in Franjo Roš.

Guštani

Podružnica CMD na Tolstem vrhu pri Guštanju je slavila 30. oktobra 50 letnico svoje ustanovitve. Mladi učitelj, ki je govoril slavnostni govor, prvimi štiri in osem desetim članom v spomin, je zadržaval v grlu grenkost, ko je ponavljal spominjajoči klic enega izmed najzaslužnejših buditeljev CMD, pokojnega župnika Ivana Vrhovnika: »V bodočem četrtstoletju se gotovo odloči naša usoda, zato je treba strniti naše bojne vrste, zbuditi se speče obrambne sile in jih vzgojiti k odporu zoper tuji naval.« Rad bi povedal te pomenljive besede vsem tistim, ki se niso zbrali ob mejniku pol stoletne obrambne borbe, ki so tisto popoldne rajši na igrišču žogo brcali, ki so doma lagodno nedeljsko kosilo prebavljali, ki so se po cestah in gostilnah razgubili; rad bi videl zbrane brambovce iz sosednih krajev naše severne meje, ki so preslišali vabilni klic, podobni spečim stražnikom... Ali nas bo res pol manj stopilo v drugo podružnico pol stoletje nego pred desetimi leti? Ali res ne bomo zedinili slovenskih vrst v tem usodnem času? Toda upajoče so se uprle oči na množico guštanskih šolarjev, ki so slovesno peli slovensko pesem, prvim ustanoviteljem in buditeljem v hvaležen spomin; samozavestno so se glasile po dvorani bodre besede iz zborna mladih obrazov:

Mi, kar naš je kovačev, mi bomo kovali, kovali svoje srce, kovali svoj značaj...

Braslovče

Tukaj se bo pričel meseca decembra tromeščni banovinski gospodinski tečaj. Vode ga bodo banovinske gospodinske učiteljice. V ta tečaj se bo sprejelo 24 deklet in se prijave sprejemajo do 15. novembra pri vodstvu tukajšnje šole. V tečaj naj se prijavi le dekleta, ki bodo pozneje vodile gospodinstvo doma ali pozneje kot lastne gospodinjice, ne pa, da bi reflektirale pozneje na kakšne službe. Ti potovalni gospodinski tečaji imajo namen, poučiti dekleta doma o vsem, kar rabi bodoča gospodinja in mati, kajti celotne gospodinske šole ne more posecati vsako kmetosko dekle, ker se marsikatera ne more odtegniti od doma za vse leto in ker je tudi vezano s precejšnjimi stroški. Ti tečaji pa se vršijo tudi celodnevno, vendar jih lahko vsaka udeleženica obiskuje od doma. — Na tukajšnji šoli se bo dajal tudi v letošnji zimi revnim otrokom brezplačen zajtrk. Priporoča se, da to dobrodelno akcijo vsi z razumevanjem podprejo. — V ponedeljek bi se moral vršiti tukaj martinov kramarski in živinski sejem, ki je bil pa od oblasti prepovedan. Radi širjenja parkljevke in slinavke so v naprej za nedoločen čas povsod prepovedani vsi živinski in kramarski sejmi. Pozivajo se vsi lastniki živine, ki jim oboli na omenjenih boleznih, da to takoj prijavijo in pokličejo živinozdravnika, ki bo bolno živino brezplačno pregledal, da se bo širjenje bolezni omejilo. — V naši okolici se je razpaslo zadnje čase mnogo tujih cigánov. Od hiše do hiše beračijo in izsiljujejo od ljudi živila, krmo, denar i. t. d. So tako vsiljivi, da se jih ne da obraniti. To bi pač morale oblasti preprečiti, ker je že itak dosti drugih beračev in brezposelnih.

Mozirje

Sedaj, ko smo že globoko v jeseni, lahko mirno pogledamo nazaj in zabeležimo nekaj zanimivih ugotovitev.

Letošnja letoviščarska sezona je za nas kaj dobro odrezala. V poletnih mesecih smo imeli polno letoviščarjev, ki so prinesli v kraj nad 100.000 dinarjev. To je za tukajšnje domačine krasen dohodek in se tega ljudje vedno bolj zavedajo. V zvezi s Tujsko-prometnim

Planinsko gostišče na Kozjaku

»Gospod, dobro nam je tukaj, postavimo si šotore...«

Ljudje božji! Lep, za nas nevhvaležne celo prekrasen je naš obmejni čuvar, naš — kakor daleč naokrog nobeno drugo sredogorje — na vse strani divje in divno razčlenjeni Kozjak. In razgleda bogat — kakor noben njegovih sedov — je naš preljudni Kozjak, zlasti na njegovih jugovzhodnih vršičih. Na katerih in pod katerimi prebiva žilavi rod narodno zavednih Kobancev.

Napačno bi bilo misliti, da ta Kozjak, za katerega smo se pred 20 leti tako trdo borili, le zato tako sameva pred slovenskimi izletniki, ker bi tam enbilo dovolj — gostinj. Že Kozjakov skrajni stražar, razgledni Sv. Urban se ponaša z dobro gostilno. Pri Sv. Križu sta dve, ena boljša kot druga. No, in tam gori na Ostrem vrhu so kar tri (svoječas jih je bilo še več).

Ampak — ostanimo na tem najlepšem gorskem selišču čelga Kobanskega — pri Sv. Duhu! Dobre domače gostilne, postrežljive, za silo tudi s prenočiščem. Toda vse to ni prav planinsko, in že zdavno ni več sodobno in primerno za večje izlete s prenočišči ali za daljše bivanje.

Če kje na naših »Gorjancih«, tu gori pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu spada sedanjim razmeram prilagojeno planinsko gostišče! In sicer prav tam na vrhu za cerkvijo, tam na južnem robu, na mestu današnje male gostilne »Pri lovcu«, kjer je bilo svojčas najljubše zavetišče izletnikov. Kdor je bil tu gori, temu ni treba

društvom skrbe za napredek Mozirja, ki naj nudi sčasoma letoviščarjem čim več udobnosti. Med temi prihaja v prvi vrsti vpoštev vodovod in je oblast že odredila, da ga je treba v doglednem času zgraditi. Po sedanjem načrtu naj bi bila speljana voda izpod Radegunde, kar je pa nad 4 km daleč in bi bili stroški silno veliki. Po novem se obravnava vprašanje napeljav vodovoda iz bližnjih Lok; v tem primeru pa bo treba položiti cevi pod Savinjo. Sicer pa mislimo, da se približuje zamisel preskrbe Mozirja z dobro pitno vodo enkrat le h končni rešitvi. To zahteva v prvi vrsti napredek tujskega prometa.

Velika pridobitev za ves okoliš pa bo zgraditev hotela na bližnji Mozirski planini. Hotel bo bržkone v dveh letih dograjen in bo stal na istem prostoru, kjer je sedanja planinska koča. Veliko stavbo, ki bo imela vodovod in elektriko, bo postavila celjska podružnica SPD, ki se poteguje tudi za napravo ceste iz Mozirja. To bo verjetno uspelo, kajti cesta Mozirje—Šmihel je že trasirana in bo ob dobri volji v doglednem času tudi izpeljana. Ko bo enkrat to zgotovljeno, bo nadaljevanje lažja stvar.

Vsekakor cvetijo v našem koncu za tujski promet boljše razmere. C. I.

Vuzenica

Naša gospodarska zadruga je imela v letošnji sezoni silno velik promet, tako da ni mogla ugoditi vsem naročilom, ker ji je zmanjkalo blaga, ki smo ga kmetje preko nje prav dobro vnovčili. Mnogo pomeni za naša združna ustanova, saj bi sicer morali dajati naše pridelke po cenah, ki bi nam jih narekovali trgovci. Kmetje se zavedajo, da je zadruga naša last in da bo napredovala tako, kakor jo bomo podpirali s složnim delom. Vemo, da nas bo spremljal pri našem gospodarskem napredovanju še nadalje zvesti prijatelj kmečkega in delavskega ljudstva, tukajšnji učitelj g. Vollmaier. Ko bomo imeli med nami na tisoče takšnih zaveznikov-inteligentov, nam bo šlo kmetom mnogo boljše. P. I.

Sv. Lovrenc v Slov. gor.

Pred nedavnim smo dobili telefon in smo se tako bolj zblížili s svetom. Vsekakor je to za naš kraj pridobitev, ki nam je verjetno zavidava še marsikatera vas v Sl. goricah.

Ze dolgo je v pretresu vprašanje elektrifikacije. Ptujška »električna zadruga« je že precej sondirala teren, v bodoče pa bo sodeloval z njo tudi naš zastopnik g. Kavčič. Upati je, da bomo v 2 do 3 letih svetili z elektriko, namesto z dragim in smrdljivim, pa tudi žeganim petrolejem.

Tudi za boljše prometne zveze se potegujemo, kajti s pešačenjem odnosno s kravijo ali konjsko vprego zgubljamo preveč časa. Oblasti so že odobrile pošto avtobusno progo Ptuj, Sv. Urban, Sv. Andraž in Sv. Lovrenc. Vendar pa zaenkrat še ni potrebnih sredstev, ki bi nas rešila pešačenja po trdih, prečesto pa tudi prav blatno-mehkih cestah. Morda bodo v doglednem času tudi tu mlini domleti. Fr.

Liubno v Savinjski dol.

Dolgo nas ni hotel uslišati Sv. Peter in nam poslati dežja. Les je počival na obrežjih Savinje in Drete ter izgubival na svoji vrednosti. Končno pa je pred dnevi le prišla voda in splavi so zdrcali po Savinji proti Savi in dalje v srce naše države. Samo v spodnjem delu Savinje je bilo zbitih okrog 200 splavov, kar je predstavljalo približno vrednost 1.400.000 din. Vsi splavarji, kar jih je bilo v zgornji Savinjski dolini, pa so bili cenjeni po vrednosti na okrog 4 milijone din. Koliko od tega denarja bodo videli naši kraji, predvsem kmetje in delavci, pa je seveda veliko vprašanje.

Ljubenci smo predložili na merodajna mesta načrt za zgradbo lastne elektrarne, kajti naša sedanja elektrika je — kot v vseh zgornje-savinjskih krajih — silno pomanjkljiva. Upamo, da bo naša prošnja ugodno rešena in da bomo slej ko prej v posesti dobre električne moči.

Zanimivo štivo

Pulque - mehikanska opojna pijača iz agav

Mehika je zemlja agav. Po mehiških planotah rastejo tisoči teh bodičastih »grmov« s širokimi mesnatimi listi. Ta rastlina služi Mehikancem prav tako vsestransko kakor n. pr. Arabcem palma: iz listov agav krijejo revni Indijanci svoje strehe, gosto nasajene agave so izborni naraven plot proti potujočemu pesku, iz listnatih vlaken so že pred davnim časom delali per gament, poleg vsega tega pa pripravljajo iz agav najrazličnejša zdravila.

Najbolj pa uporabljajo agave za mehiškansko vino — pulque. Postopek je prav enostaven. Rastlina se, preden hoče pogrnati cvet nareže, da se prične cediti iz nje bel mlečnat sok, ki ga je treba samo vloviti in dati, da prevre in pulque je gotov. Investicije so naravnost minimalne: treba je samo čakati sedem let, da rastlina nastavi popek ter agavin sok v posodah shraniti. Jasno je, da se najdejo ljudje, ki znajo iz tega narediti sijajno kupčijo. Pulquerije — gostilne, v katerih se ta pijača toči, so najlepše in najrazkošnejše hiše v Mehiki, saj takorekoč same po sebi bogatijo, ko jim ni treba nabaviti niti kozarcev, kajti pulque se pije kar iz zvitihih agavinih listov. Vse je torej prav enostavno. Toda pijača, ki se tako enostavno pripravlja nikakor ni tako nedolžna, kajti po svoji opojnosti so naša vina proti pulque prava hrana za dojenčke. Že manjše množine zadostujejo, da zapade pivec v globoko pijanost oziroma v smrti podoben spanec. Vpliv tega strupa na človeški organizem in seveda tudi na potomstvo, je naravnost strašen. Preden so si Španci podjarmili Mehiko je bilo pod Azteki vsem mlajšim od štirideset let pod smrtno kaznijo pitje te pijače prepovedano. Španci so dobro vedeli, da bodo zmogli stare prebivalce te bogate dežele samo, če bodo zlomili njihovo voljo (prav kakor Kitajci z opijem) s pulque.

Toda danes se že pojavljajo odločni glasovi proti tej pijači in vlada Cardenasa si prizadeva, da pitje te pijače, kar se da omeji — en vzrok več, da je med nekaterimi bogatimi posestniki takih pulquerij osovražena. Med temi vaškimi mogotci si iščejo zunanji sovražniki svojih zaveznikov, s katerimi bi radi strmoljavili Cardenasovo vlado, ki jim je radi razlastitve petrolejskih vrelcev še vedno trn v petli.

Dalai Lama pa svetovna politika

O budističnem papežu Dalai Lami in njegovem življenju se je že mnogo pisalo, a le malokomu je znano, da živita v Tibetu pravzaprav dva Lama: Dalai Lama, cerkveni poglavar tibetanske lamaitske budistične cerkve, ki stoji v Lhasi in Pančen Lama, ki prebiva v zapadno indijskem samostanu Taši lumpo. Čeprav je prvi mnogo bolj znan in je tudi posveten političen glavar, priznava Pančen Lama kot svojega »duhovnega očeta«. Zadnjega Dalai Lamo, ki je bil znan kot prijatelj Angležev, so pred leti umorili. Po tibetanskem obredu se novi Dalai Lama včloveči v posebnih čudežnih znamenjih, ki jih ugotovijo duhovniki pri kakšnem novorojenčku. Sedanjega so našli pod nenavadnimi okoliščinami. Ko je Kitajcem prijazni Pančen Lama izvedel za smrt svojega angleško usmerjenega »duhovnega sina«, se je napotil v Lhaso, da vidi, kako je kaj razpoloženo in da utrdi svoj položaj. Duhovniki pa so, čim so izvedeli za njegovo namero, pričeli iskati še bolj goreče in to njihovo iskanje je bilo kronano z uspehom: še preden je prišel Pančen Lama v Lhaso, so našli včlovečenega Dalai Lamo in ga slavnostno posvetili.

Tisočletna priča

Pod nemško oblast je prišel sedaj tudi spomenik Přemysla-orača, ki so ga nekako pred sto leti postavili v občini Staditz blizu Ustja (Aussig). Pravljica pripoveduje, da so Libušini poslanci našli v tej vasi Přemysla pri oranju in so ga odtod odpeljali na Libušni prestol v Pragi. V vasi kažejo še danes polje, na katerem je baje oral Přemysl in pa Přemyslov studenec. Samo eno sedmino prebivalstva te vasi tvo rijo Čehi. Spomenik so postavili v času, ko še niso poznali narodnih strasti in ko so Nemci skupno s Čehi živeli pod žezlom avstrijske reakcije in ko so še pravili, da so nemško govoreči Čehi, nikakor pa ne sudetski Nemci. Ponosni so bili na to, da je iz njihove vasi izšel utemeljitelj prve vladajoče dinastije Češke, utemeljitelj dinastije, ki je v množicah kolonizirala Nemce na Češkem, za kar so se Čehom danes na tak način zahvalili. (»Pravo li du«.)

Dvorana v dunajskem dvorcu Belvedere, kjer sta zunanji minister Reicha von Ribbentrop in zunanji minister Italije Ciano prisodila po narodnem načelu Madžarski 12.400 kv. km in 1.064.000 prebival. (okrog 600.000 Madžarov, ostalo so Slovaki, Ukrajinci, Nemci in Židje).

Moč sončnih žarkov

Na zemljo prihaja 0.000.000.000.43478 del celokupne toplote, ki jo izžareva sonce. Iz 1 cm² sončne površine izhaja 20 HP energije, iz 1 m² sončne površine pa žari toliko toplote, da bi mogla stalno poganjati stroj s 112.000 HP. V enem poletnem dnevu je sončen obžarevanje 1 ha zemeljske površine tolikšno, da bi lahko pridobivali iz tega 1700 HP energije. Sonce pošilja vsako minuto na zemljo toliko toplote, da bi mogli segreti z njo 3700 milijonov ton vode do 1000 stopinj C. Ko bi bila zemeljska površina obdana s 35 metrov debelim oklepom, bi ga sončna toplota, ki pade v enem letu na zemljo, prav lahko raztopila. Celokupna sončna svetloba je 570.000krat večja od svetlobe polnega meseca; to pa odgovarja jakosti 1000 kvadriljonov (1 s 27 ničlami) sveč.

Moč sončnih žarkov je torej ogromna in bodo srečni zemljani takrat, ko jo bodo znali in mogli uporabiti. Imeli bodo ceno pogonsko in toplotno silo. Mi smo pa danes glede uporabe sončnih žarkov še prav skromni, saj ne privoščimo niti sebi, niti svojim otrokom te blagodati. Ali ni naravnost smešno, da morajo biti otroci zaprti sredi mestnih zidov in po viničarskih, delavskih in kmetijskih baltah, ko bi se jim moralo omogočiti sprejemanje sončnih energij v svoja drobna telesa! In pogledimo kmeta, ki ga leto za letom ogreva sonce, pa mu opali samo razbrazdana lica in žuljave roke, do ostalih telesnih delov pa žarki ne morejo prodreti, ker jih oklepajo tradicionalni moralni predpisi.

Vsaj za naša telesa bi lahko uporabili del energij, ki jih pošilja sonce na zemljo, če smo zaenkrat še nesposobni, da bi jih udinjali tudi drugod.

Takšen je bil Briand!

Pred nedavnim je v Franciji izšlo biografsko delo o Aristidu Briandu, ki ga je napisal Georges Siaré. Ob tej priliki je znani fdancoski publicist Gil Soirven v pariškem večerniku »Paris Soir« prinesel nekaj anekdot o slavnem francoskem državniku Briandu, ki še niso bile objavljene. Znano je, da je bil Briand velik nasprotnik katoliške cerkve.

V decembru leta 1900. je Briand z neko-

likimi prijatelji odšel k polnočnici v neko pariško katoliško cerkev. Župnik, ki je poznal Brianda in vedel, da ima izredno prijeten in lep glas, ga je zaprosil, da zapoje cerkveno pesem »Krščanska polnoč«. Briand je s svojim krasnim glasom očaral vse prisotne. Po maši je Briand večerjal pri župniku, nakar je župnik odličnega gosta spremlil domov. Ob tej priliki je Briand žvižgal socialistično pesem, da se tako našali s svojim petjem v cerkvi.

Briand je tudi dalje časa urejeval list »Lanterne«, ki je bil list radikalne stranke. V tem listu so imeli stalno antiklerikalno rubriko. Čeprav je Briand bil proti katolicizmu — ni maral urednika te rubrike. Lepega dne se je hotel z njim našaliti in mu je predal rokopis, rekoč: »Videte, napisal sem nekaj za vašo rubriko, kar bo doseglo velik uspeh. Proti duhovnikom je...«

Urednik je Briandov rokopis, ne da bi ga pregledal, predal tiskarni. Drugega dne pa je v listu pod to rubriko izšel članek, ki je na dolgo in široko hvalil katoliškega duhovnika, ki je rešil iz reke dva človeka.

Ves Pariz se je tedaj smejal uspeli Briandovi šalici. Kako pa je bilo uredniku, si lahko mislimo.

S preizom je veliki francoski državnik gledal na delo posameznih strank in njihovih voditeljev. Govoril je večkrat:

»Moja stranka je najpopolnejša. Jaz sem njen predsednik, a ona je nestrankarska ustanova.«

Briand se je boril proti sistemu demagogije in proti voditeljem strank.

Nekoč je rekel Leonu Blumu:

»Stranke brez voditeljev bi bolje izhajale, moj dragi prijatelj! Vi, voditelji različnih strank, se mi zdite podobni onim, ki nosijo po ulicah table z zvonečimi reklamami in vabijo lahkoverno množico, da ugrizne v trnek. Pariški programi so nekaj votlega, nekaj, kar je brez vrednosti, a pravo politično borbo za mir in medsebojno spoznanje je treba voditi z dejanji, a ne s frazami.«

Otroška.

»Mama!«

»Kaj hočeš zopet?«

»Nekaj bi te rad vprašal.«

»No, kaj?«

»Mama, kaj dela veter, kadar ne piha?«

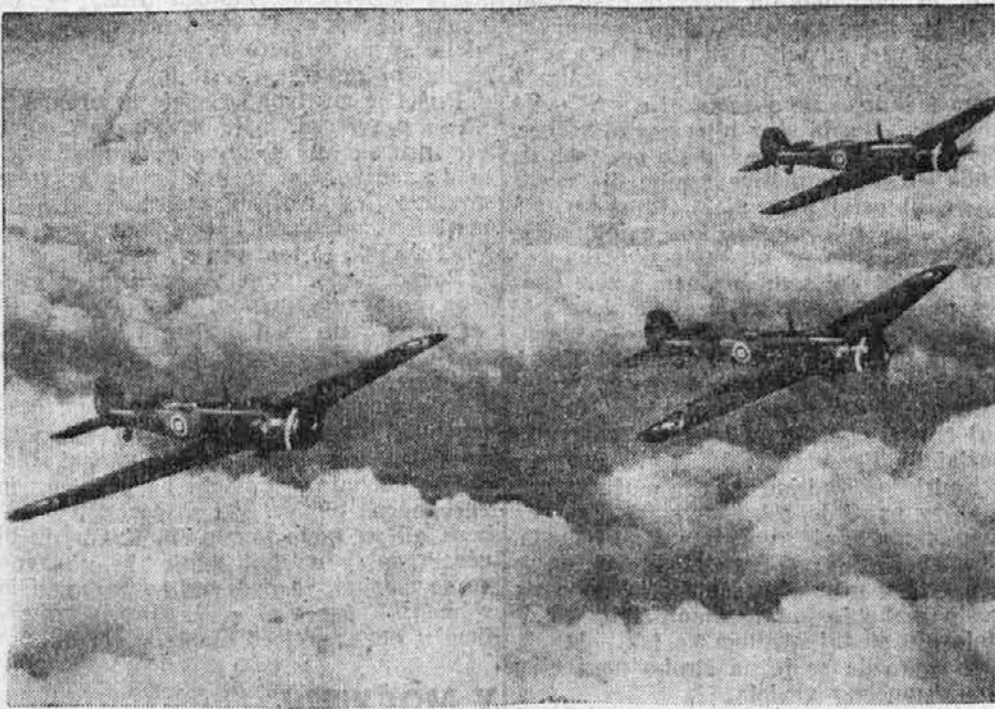
Prvi ženitni oglas

Zgodovina ženitnih oglasov je gotovo še precej neraziskano področje, ki bi vsakakor zaslužilo večjo pozornost zgodovinarjev in drugih učenjakov, saj predstavlja včasih uvod v hude vojne in gospodarske transakcije in ekspanzije. Če hočemo biti točni, moramo šteti med ženitne oglase že vsakemu otroku znane proglase praviljnih kraljev, ki so ponujali drznim kraljevičem roko svoje edine hčerke in pol kraljestva kot doto. Ženitni oglas v ožjem smislu besede se začne seveda šele s tiskanimi časopisi. Najstarejši tak oglas je izšel baje že 19. julija 1633, torej pred 300 leti v nekem angleškem časopisu. To je seveda mnogo preje, kakor pri nas Slovencih, ki tedaj še sploh nismo poznali ne: ženitve željnih fantov in deklet, katerih je bilo tudi pri nas v vseh časih na pretek, ampak časopisov. Spominjam se, da sem pred leti bral nek star slovenski oglas, ki bi utegnil biti prvi, žal se ne spominjam niti datuma niti lista. Morda je bilo v prvih letnikih Bleiweisovih »Novic«. Samo besedila se še spominjam: ženin s toliko in toliko zemlje bi se rad oženil z zalim dekletom, ki ima vsaj toliko in toliko dote. Ob koncu je stal pristavek: Se ne bo kesala!

Nekaj o ameriški reklami

Kaj pomenja beseda »Ballyhoo«? Kadar pri nas označujemo res velikopotezno reklamo, ki ne šteti za denarjem in zna pritegniti občinstvo, jo radi imenujemo ameriško. Toda bistvena za Ameriko ni le tista velikopotezna, ampak pred vsem tudi nam tuji in vsiljivi način, ki hoče za vsako ceno vzbuditi tudi z največjim nesmisлом in najgorostnejšimi pretiravanji senzacijo. Ta reklama, ki hoče prevpiti vse ostale, se imenuje »Ballyhoo«.

V Ameriki imajo časopise, katerih nedeljske izdaje imajo preko 250 strani (pred stavljajte si »Edinost« na 250 straneh!). Polovica te zajete knjige so seveda inserati. V Ameriki je 561 radiooddajnih postaj, ki oddajajo skoro izključno same reklame. Če n. pr. poje kaka znamenita pevka ali kak svetovno znan tenor, skoro nikoli ne pozabi povedati, da so te in te žarnice najboljše, da se eleganten gospod oblači le v krojaškem salonu tem in tem in da vsaka dama, ki da kaj naše, nosi samo svilene nogavice tvrdke X. & Co. Vsako podjetje mora s to brezprimerno konkurenco računati in svojega tekmeča za vsako ceno nadkriliti. Najčešče seveda s kakimi lepo naslikanimi ali živimi ženskimi nogami, ki še najlaže priklenijo pozornost mimoidočega ali čitajočega občinstva. Velika železniška družba n. pr. dela za svoje proge reklamo (ameriške železniške družbe niso podržavljene, kakor pri nas, ampak privatne ustanove) na ta način, da prevaža skozi mesta lokomotive, na katerih telovadajo girli in pojo najnovjši šlager o udobnosti potovanja na tej ali oni progi. Celotno v politiki igrajo pri volilni propagandi ženske noge precejšnjo vlogo. Priznati pa je treba, da je ta »ameriški« način vzbudil tudi pri Američanih že odpor, ki ga skušajo uveljaviti na prav originalen, človek bi skoraj rekel »ameriški« način. Američan ima mnogo smisla za humor in ta smisel se da v borbi proti »Ballyhooju« izborni izkoristiti. Izdajati so začeli list z naslovom »Ballyhoo«, v katerem ponatiskujejo najčudovitejše cvetke te ameriške bolezni in se iz vsega tega norčujejo. To seveda učinkuje, kajti tudi podjetja se začenjajo bati, da bi prišla na sramotni oder, posebno, ker izhaja list »Ballyhoo« kljub temu, da nima nobenih oglasov, v ogromni nakladi, ki jo morajo tudi gospodarski mogotci Amerike spoštovati.

Ti trije bombniki so potolkli svetovni rekord v letu brez pristanka. Dva izmed njih sta preletela od egiptovskega vojnega letališča do Port Darwina v Avstraliji (11.523 km), ne da bi pristala, tretji pa je moral v Kepangu zaslonpristati (po 10.625 km poleta). Dosedanji rekord, ki so ga držali Rusi z 10.140 km, so nadkrili vsi trije. Prva dva skoro za 1400 km, zadnji pa za skoro 500 km.

Borza nepremičnin

nakup — prodaja — zakup
— zamenjava posestev, hiš,
stavbišč, tvornic, industrij,
rudnikov, obrti, lokalov itd.
v tu- in v inozemstvu.

TRIGLAV realitetni biro

MARIBOR, Aleksandrova 12
Telefon 25-34

Ekonomsko-komercialni biro

uprave — investicije kapi-
tala — likvidacije — de-
vizne zadeve — davčne bi-
lance in napovedi — inkaso
v tu in inozemstvu — pro-
paganda.

Računovodski biro

proračuni — obračuni —
inventure — bilance —
kalkulacije — kontrole —
revizije — posebni knjigo-
vodski servis.

Prepisburo

poslovno dopisovanje
prevajanje — razmnoževa-
nje — kopiranje tehničnih
načrtov — manofotiranje
listin, načrtov itd. —
uspešna moderna reklama.

EKONOMIST D. Z. O. Z. MARIBOR Aleksandrova 12 - Tel. 25-34

FOX PASTA

Kvalitetno čistilo za čevlje in
usnje iz najfinjših voskov in
originalnega francoskega bal-
zam terpentina

Zahtevajte in uporabljajte samo FOX-kremo
Dobl se v vsaki boljši trgovini

Vse dame

rade kupujejo
**svilo za obleke,
perilo i. t. d.**

pri
I. TRPIN-U

Maribor, Vetrinjska ulica 15

**Srajce, kravate, pižame,
rokavice, nogavice,
zimsko perilo
i. t. d.**

V največji izbiri! Po najnižji ceni!

Dobite v modni trgovini

Avgust Hedžet

Maribor, Aleksandrova cesta 9

GRAFIČNO PODJETJE**MARIBORSKA TISKARNA D.D.**

MARIBOR, KOPALIŠKA ULICA 6 - TEL. 25-87, 25-68, 25-69

Učinkoviti prospekti,
epaki, ilustrirani ceniki,
časopisi, revije in knji-
ge, katalogi, etikete,
luksuzni tisk v raznih
tehnikah, eno- in več-
barvno izvedeno

AUGUST GAILIT:

12

Potepuhovi letni časi

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil MARIJAN FUCHS

In Kadri Parvi sklene, da se bo sezna-
nila z novimi ljudmi in novimi običaji.

Zgodaj zjutraj, še pred solničnim vzhod-
om se napravi za na pot. Obleče čiste
obleke, zaveže belo ruto okoli glave in
vzame staro, težko očetovo palico z že-
lezno konico, da bi z njo plašila pse in
paglavce.

Odpravi se na krožno potovanje po
kmetijah in naseljih. Koraka polagoma,
moško, z dvignjeno glavico, s svečano re-
sno na obrazu, — kakor da je prišel
sam stari posestnik Madis Parvi, da po-
bere od svojih zakupnikov najemnino,
pokara pastirje in izmenja kopališke
paznike.

Kadri Parvi je že blizu sedemdesetih.
Toda lica so še rožnata in pod očmi ni-
ma nobene gube. Samo lasje so snežno
beli, in kadar ji pade ruta na ramena, se
zasvetijo v solncu kakor srebrna lanena
vlakna.

Na neki kmetiji stopi v hišo, se ozira
opazujoče in raziskujoče okrog, sede na-
to trdno na klopi, potrka s konico palice
po prsih hišne gospodinje in vpraša:

»Kdo pa si ti?«

»Gospodinja sem,« odgovori vprašana.

»Lis Andervaks.«

»Iz katere občine? Kdaj rojena? Omo-
žena? Kdaj se naselila na terikeškem o-
zemlju? Koliko otrok? S kakšnimi imeni?
Kdo je tvoj mož? Ali je poprej služil na
posestvu?« vprašuje Kadri.

Ko je dobila na vsa vprašanja natan-
čne odgovore, vstane in reče:

»Ti, Lis Andervaks, brigaj se bolj za
svoje otroke! Ko sem prišla sem, sem vi-
dela, kako se valjajo po blatu. Črni so
ko peklenščki. Tudi sobo bi lahko imela
v lepšem redu! Glej — po tleh se pova-
lujejo kosti od kosila, in lopar za kruh
je nekdo vrgel na posteljo. To se ven-
dar nič ne pravi! To ni dostojno člove-
ka, ki ima smisel za spodobnost!«

Potem malomarno pokima z glavo in
gre naprej.

Kadrina nadzorovalna potovanja so ne-

priljubljena. Mnogokdaj so ji zaloputnili
vrata pred nosom — kaj neki se potika
ta čarovnica tod! Že zdavnaj bi morala
biti v grobu ali pa plesniti v zadnjih le-
tih svojega življenja pod kako staro ja-
blano. Ona ti pa pohaja okoli, vprašuje
to, vprašuje ono, — kakor da je botra,
babica ali kaka dobrotnica. Gotovo si
misli, da je veleposestvo še vedno njeno
in da so ljudje na njem njena lastnina.
Ne, ne! Za vruga, ta babnica je prišla s
svojimi potovanji za sto let prepozno!

Tudi Tōnis Tikuta, že davno prepereli
štor, ji sicer prihaja nasproti, a jo takoj
ozmerja in odide.

»Kaj pa prihajaš semkaj v vas vzne-
mirjat ljudi, ti staro babše! Nimajo te
radi, in spominjaš jih na stare čase. Glej,
tudi jaz sem zagrešil veliko neumnost,
ko sem vzel od tebe tisti borni kos zem-
ljišča. Oh, bog v nebesih, dež izpira s
klanca zadnje žitno seme. Ne ostaja ga
niti toliko, da bi se z njim nasitil vrabec.
Če bi bil jaz, stari osel, malo počakal, da
pride od velike delitve zemlje, — misliš
li, da bi ostal brez nje? Od rodovitnih
polj bi mi bili odrezali kos najplodnejše
črne zemlje kakor od toplega hleba kos
kruha. Kaj naj sedaj počnem s tem svo-
jim peskom? Če bi bil majhen deček, bi
pekl na solncu majhne hlebčke in obme-
taval z njimi vaške pse. Oh, Kadri, Kadri,
ti nisi prinesla mojemu življenju sreče!
Tudi drugi te nimajo v dobrem spomi-
nu! Nikar ne hodi na kmetije in ne raz-
burjaj ljudi!«

Kadri Parvi odrine starega moža v stran.

»Kdo pa ti je rekel, ti stari osel, da
sem stara?!« je vprašala Kadri huda.
»Za tebe je bil pač že zdavnaj čas, da se
odpraviš v grob! Po tvojem telesu raste
gosto mahovje, od razumnosti pa ni o-
stalo niti sledu! Medtem ko jaz —!«

Razkoračila se je na široko pred njim
in ga ponosno gledala.

»Ali pa tudi veš,« pravi, naglašujoč
vsako besedo, »da bi bil lahko tvoj vnuk
še pravi mož za mene?«

Tōnis Tikuta naglo odskoči, ko da bi
ga pičila kača. Nekaj časa bulji vanjo
prestrašeno, strmeče.

»Oho!« vzklikne, ko se je znašel od
prvega strahu.

»Da, da,« ponovi Kadri potrjujoče.

»Lahko bi bil še pravi mož zame!«

In Tōnis Tikuta ne ve, kaj naj odgo-
vori. V trenutku se začuti majhnega, po-
bitega. Bedasto se zaziha v Kadri, ko da
bi se bil na križpotju srečal s samim
vragom.

Šele ko je Kadri Parvi odšla in izginila
za griči, se zopet pomiri, zavihti pest,
zasopiha in zavpije za njo, čeprav ve, da
njegov glas ne bo več dosegel odišle.

»Moj vnuk te že ne vzame za ženo!«

Zbežal je proti domu, zopet obstal, za-
vihtel s pestjo in spet zaklical:

»Ne vzame te ne! Coprnica, pohujše-
valka! Ne vzame te ne, pošast! Nikoli te
ne vzame, pa če bi imela deset posestev
in prav toliko dvorcev! Ne vzame te, ba-
bura, nikoli — to bi si naložil križ na
rame! — Iz mene si napravila berača, u-
ničila si življenje mojega sina, — do
vnuka ne bo segla več tvoja moč! Po-
glejte si no to staro čarodejko! Sprhnela
klada bi rada še cvetela!«

Prišel je na dvorišče. Šele tu bruhne iz
njega pravi srd. Šele zdaj začuti, kako
vre in besni vsa njegova notranjost v je-
zi do ženske. Zdi se mu, ko da ga trese
mrzlica. Na dvorišču stoječ, je pošiljal
stari mož za Kadri najkrepkejše psovke.

»Takšna ... takšna ... gospodična!«

Pozno zvečer se je vrnila Kadri s svo-
jega potovanja domov. Toomas ji je o-
stavil na vrtni mizi mleka in kruha. Ka-
dri lomi kruh, je, pije iz vrča mleko in
vzdihuje:

»To niso več ljudje kakor prej,« pre-
mišljuje žalostno. »Ostale so samo še
razvaline, tresoča se starost, bolelni star-
ci, ki hlatajo v postelji za zrakom, in
zgrbančene babice. Vsi so že odšli v ne-
besa ali pa bodo kmalu šli. Kakor da bi
včasih sploh ne bili ljudje: še nedavno
so se smejali, še nedavno so razsajali in
rohnili, — danes pa so že stari, s krmež-
ljem v očeh, gnijoča smola v štorih.«

Videti mu je bilo, da je že dolgo na
poti, zakaj bil je truden in prašen. Po-

gosto je blodil cele dneve po goščavah
in grmovju, preden je našel pot. Mnogo-
krat se je ustavljal, napeto sledil letu
ptiča, gledal hrošča, plezajočega po trav-
ni bilki, metulja — vsaka mišica je bila
napeta od pozornosti —, potem se je ne-
nadoma predramil iz opazovanja in šel
naprej.

Dokler mu je zadostoval kruh, ki ga je
nosil po žepih, se ni približeval ljudem.

Okoli človeških bivališč je hodil v veli-
kih lokih. Če mu je prišel nasproti člo-
vek, je še o pravem času zavil v gozd,
in za kakim drevesom potprežljivo ča-
kal, da je šel človek mimo.

Nekaj se je v njem razbodelo. To so
storile pač bele noči. Morebiti ga je raz-
tožilo tudi neko pismo, ki ga je dobil
poštno ležeče v Terikeste. Staro je bilo
že osem tednov. Pismo se je glasilo:

»Upam, da ti gre dobro. Tukaj je vse
v redu. — Pozdrav J.«

Vročina je neprestano žgala. Solnce je
plamtelo ko žareče kolo, ki se je vnelo
od trenja okoli osi.

Veter je dremal z zaprtimi usti, priže-
timi na razgorelo zemljo. Kamenita, raz-
paljena zemlja je žarela ko železo, raz-
topljeno v ognju.

Mah v gozdu, sežgan v pepel, se je
prašil pri najmanjšem dotiku. Močvirja
so tlela. Vali dima so napajali vzušje,
se leno vlačili naprej in končno prepre-
gli nebo kakor z rumeno mreno.

Jezdec na cesti je pušal za seboj ne-
skončni oblak prahu. Visel je v zraku
kakor velikanski zmaj, ki leno premika
svoj rep, medtem ko poželji gobec hla-
sta za jezdecem; hrbtnica, ki se vije po
ovinkih ceste in skozi grmovje, pokriva
cesto.

Bila je čudežna lepota.

(Dalje prihodnjič.)

2500 Din rabite,

da zaslužite 1000 Din
mesečno doma.

Dopise:

»Anos« Maribor
Orožnova 6

Priložite znamko